

Lekh 22 “JA/M”-COURIER OF DEATH

ਭਾਗ-1

ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ‘ਹਨੇਰੇ’ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਹਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਚਾਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਅਪਣੇ ਆਪ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੱਬ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ’ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ’ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਉਥੇ ਰੱਬ ਦੀ ‘ਹੋਂਦ’ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ‘ਤੱਤ-ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ’ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਹੈ। ਇਹ ‘ਆਤਮ ਮੰਡਲ’ (Divine Realm) ਦੀ ‘ਖੇਡ’ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਰੱਬੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ‘ਜੀਵ’ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ‘ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਤੋਂ ‘ਓਹਲੇ’ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ‘ਭੁੱਲ’ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ‘ਬੇ-ਸੁਰਾ’ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੇਠ ਆਪਣੀ ‘ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ’ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਹੁਕਮ’ ਅਥਵਾ ‘ਰੱਬੀ ਭਾਣੇ’ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ‘ਹੋੜਨ’ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਖਤ ‘ਤਾੜਨਾ’ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਢੀਠ ਹੋ ਕੇ, ਫੇਰ ਭੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ‘ਜਮ’ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ‘ਖੇਡ’ ਹੈ।

ਇਸ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਅਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ (galaxies) ਅਥਵਾ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਹਨ।

ਹਰ ਇਕ ਤਾਰੇ ਵਿਚ ਕਈ ਸਤਾਰੇ (planets) ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ (earth) ਭੀ ਇਕ ਸਤਾਰਾ ਹੈ।

Darkness is said to be the absence of light. Darkness has no existence of its own. When light comes into being darkness disappears.

God is the ‘embodiment of light’ and ‘embodiment of love’. Wherever there is God’s light, there is God’s existence and God’s ‘knowledge-essence form’ is present. This is the play of the Divine Realm where the Divine ‘Will’ is in vogue (is operating).

In the darkness of ignorance when mortal (man) hides from the inherited spiritual light or forgets it, then he wonders in the doubt-fallacy circle of the materialistic realm. He becomes out of tune from the flow of the Divine Will and coming under the influence of the ‘five’, does what he likes and thus he goes against Divine Will or command and indulges in improper actions.

In Gurbani there is very strict warning to stop mortal (man) from going against Divine Command and acting arbitrarily (according to his own will). If by becoming obstinate we still arbitrarily indulge in illegitimate actions, then couriers of death have been created to administer punishment. This is all the ‘play’ of the materialistic realm of the ‘tri-gun’ (three qualities).

In this three quality materialistic realm there are unlimited galaxies or clusters of stars.

In every star there are many planets

Our earth is in fact one of the these planets.

ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਦੇਸ਼ ਹਨ ।
 ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਔਡ-ਔਡ ਸਰਕਾਰ (government) ਹੈ ।
 ਹਰ ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (constitution) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
 ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ (law) ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
 ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਲਾ-ਫੈਲਾ (government machinery)
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਪੁਲਿਸ (police) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਕਚਹਿਰੀਆਂ (court) ਹਨ ।

‘ਕਚਹਿਰੀਆਂ’ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ —

ਮਿਸਲ

ਮੁੱਦਈ

ਮੁਜ਼ਰਮ

ਗਵਾਹ

ਵਕੀਲ

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

‘ਜੱਜ’ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨ (Jail staff) ਮੁਜ਼ਰਮ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਹ ਸਾਡਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਮੰਡਲ ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ —

ਰਵਾਦਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ

2

In our world there are numerous countries.

Every country has its separate government.

Every government has its own constitution.

Laws are made according to the constitution.

To enforce law there is government machinery.

To ensure these laws are not broken there is the police.

To administer punishment there are courts.

In the courts, for cases to be conducted

files

plaintiffs

the accused

witnesses

advocates

are produced.

The judge after conducting the cases announces the punishment according to the law. There are prisons to administer the punishment which is carried out by the prison staff on the offenders.

This worldly legal system of ours is the play of the visible world. In it

there can be justice

it is possible to escape from the police

recommendations can work

L22.2

ਰਿਸ਼ਵਤ ਚਲ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਦਿਮਾਗੀ ਹੋਰਾ-ਫੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਗਵਾਹੀ ਬੁਠੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਮਾਣਸਾ ਕਿਅਹੁ ਦੀਬਾਣਹੁ ਕੋਈ ਨਸਿ ਭਜਿ ਨਿਕਲੇ

ਹਰਿ ਦੀਬਾਣਹੁ ਕੋਈ ਕਿਥੈ ਜਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-591)

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਥਵਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰਵੇਂ ਹੈ ।

ਦੁਨਿਆਵੀ, ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ 'ਧਾਰਾਵਾਂ' ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੋ-ਇਕ 'ਧਾਰਾ' ਹੈ ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਅਹਿ ਕਰੁ ਕਰੇ ਅਹਿ ਸੁ ਕਰੁ ਪਾਏ
ਕੋਈ ਨ ਪਕੜੀਐ ਕਿਸੈ ਥਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-406)

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-433)

ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਤਰਮੀਮਾਂ (amendment) ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ' ਤਾਂ ਅਪਾਰ, ਸੱਚਾ, ਅਭੁੱਲ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਦੀ ਤਰਮੀਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਸਦੀਵੀ ਇਕਸਾਰ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਰਤਦਾ ਰਹੇਗਾ ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-1)

ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ॥
ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੋਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-396)

corruption is possible

lawyers can be intellectually dishonest

witnesses can give false information

there can be a mistake or error in the judgment .

3.1 One may run away from the courts of other men, but where can one go to escape the Lord's Kingdom? 591M3

Besides the legal system of this visible world, there is a hidden legal system in the invisible realm where Divine Will is working. Here the system is distinct and different from the worldly one.

In the worldly system different countries have different laws and these laws have various sections but the Divine Will has one and only one law and it has only one section.

3.2 As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma. 134M5

3.3 As we act, so are the rewards we receive; no one can take the place of another. 406M5

3.4 Whatever I did, for that I have suffered; I do not blame anyone else. 433M1

The worldly laws are always changing or undergoing amendments but the 'Divine Command' is infinite, truthful, infallible and eternal and therefore needs no amendments. This 'Divine Command' has always been taking place consistently from time immemorial and will continue to do so in future.

3.5 Everyone is subject to His Command; no one is beyond His Command. O Nanak, one who understands His Command, does not speak in ego. 1M1

3.6 Your Command is infinite; no one can find its limit. One who meets with the Perfect Guru, walks in the Way of the Lord's Will. 396 M5

ਇਕੋ ਹੁਕਮ ਵਰਤਦਾ ਏਕਾ ਸਿਰਿ ਕਾਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ-425)

The Divine 'Law of Karma' is all-seeing, all-engulfing, Eternal, un-failing, fundamental, which is so complete and perfect, that it never needs any change or amendment.

ਇਹ 'ਹੁਕਮ' ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਅਣਲਿਖਿਆ ਕਾਨੂੰਨ (Secret and un-written Law) ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬੁੱਝਣ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ ॥

(ਪੰਨਾ-1280)

ਗੁਰੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਵੇਰ ਭੀ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ 'ਭੇਦਾਂ' ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ-ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਐਨੇ ਗਲਤਾਨ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਂ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਬੁੱਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ, ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ।

ਜਦ ਅਸੀਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਅਤੇ 'ਅਵੱਜ' ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ—

ਸਭੁ ਕੋ ਜਮ ਕੇ ਚੀਰੇ ਵਿਚਿ ਹੈ ਜੇਤਾ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-851)

ਇਸ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਕਾਨੂੰਨ' ਦੀ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸੀ ਨੂੰ, 'ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਈ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੁਪਤ ਇਲਾਹੀ 'ਕਚਹਿਰੀ' ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ, ਗਵਾਹ, ਮਿਸਲ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ 'ਜੱਜ' ਆਦਿ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੁਨੀਆਂ (Ethereal world) ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ, ਅਪਣੇ ਆਪ, ਗੁਪਤ-ਗੁਪਤੀ

4.1 *The Command of the One Lord is pervading throughout; duty to the One Lord is upon the heads of all.* 425M3

The Divine 'Law of Karma' is all-seeing, all-engulfing, Eternal, un-failing, fundamental, which is so complete and perfect that it never needs any change or amendment.

This 'Command' is the secret and unwritten law of the Divine Realm and is beyond the understanding and comprehension of the common people. For this reason we automatically break this Divine Law without knowing.

4.2 *He writes the inscription of His Hukam on the foreheads of all, without pen or ink.* 1280M2

Spiritual teachers, devotees, pious men and saints have tried to explain this Divine Will to us through their lives and speeches. But even then we only read-hear-understand these hidden Divine Secrets intellectually with our superficial minds and we soon forget them.

In fact we are so absorbed and intoxicated in this visible world that we do not even feel the need to understand and comprehend the Divine hidden command-let alone accepting and professing.

If we can knowingly break these worldly laws, then the breaking of the hidden Divine Command will undoubtedly take place unknowingly.

This is why in Gurbani it is said-

4.2 *Everyone, and all that has been created, is under the domination of Death.* 851M3

This hidden Divine Command is guarded in a hidden way, and the breaking of this command is punished in an invisible way too.

The hidden power of this Divine Law comes into force automatically by itself and the criminal undergoes the punishment according to the law of '*I reap what I sow*' (what I get is the result of what I do).

In this hidden Divine Court there is no need for police witness, file of suit, lawyer, judge etc because this prosecution and legal procedure is happening in the Ethereal world by itself, secretly and spontaneously.

(secretly and spontaneously) ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਖੂਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਉਕਾਈ ਜਾਂ ਫ਼ਲਤੀ ਦੀ ਗੂੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ 'ਧਰਮ-ਨਿਆਇ' ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਖਮ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਵੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ, ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ, 'ਨਾਲ' ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਹਨ।

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥
 ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-1)

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-1280)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰੀ (Law abiding citizens) ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ 'ਹੁਕਮ' ਜਾਂ 'ਜ਼ਮੀਰ' ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਮੰਨਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ 'ਜਮ-ਰੂਪੀ'—'ਅਦਿਸ਼ਟ ਪੁਲਿਸ' ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਰ, ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮਿਕ ਤਾੜਨਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਗੋਲਦੇ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ (ignore) ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

So Long as we hear and obey the silent whisper of our Inner Soul, we will be out of reach of the clutches of the 'Karmic Law'. This silent whisper, called conscience, warns us, within ourselves, against any digression of Divine Law, but we have become so obdurate that we fail to hear, catch or care for this sublime esoteric warning. Thus we sow the seeds of our sins, and reap the consequences of our depraved karmas. In fact our 'conscience' is the esoteric 'Police' to deter us from doing wrong deeds against the 'Divine law of Karma', but we ignore it to our detriment.

The beauty is that in this Divine legal system there is no scope for any irregularity or mistake because in the Divine hidden court only the truthful righteous justice will take place.

The worldly laws are written in government books and their subtle implications are entrenched in our minds as a result of which we try to avoid breaking them.

But the Laws of Divine Will are not written in books. They are written within our inner souls and are complete.

5.1 Nanak, it is written that you shall obey the Hukam of His Command, and walk in the Way of His Will. || 1 ||
 By His Command, bodies are created; His Command cannot be described.
 By His Command, souls come into being; by His Command, glory and greatness are obtained.
 By His Command, some are high and some are low; by His Written Command, pain and pleasure are obtained.
 Some, by His Command, are blessed and forgiven; others, by His Command, wander aimlessly forever.
 Everyone is subject to His Command; no one is beyond His Command. 1M1

5.2 He writes the inscription of His Hukam on the foreheads of all, without pen or ink. 1280M2

Just as the law abiding citizens obey the worldly laws to escape police arrest, in the same way we can be safe from the 'invisible police' as long as we listen to and obey our conscience and the law written in our souls. But we do not attend to the warning of the Inner Soul or the conscience: in fact we ignore it.

So long as we hear and obey the silent whisper of our Inner Soul, we will be out of reach of the clutches of the 'Karmic Law'. This silent whisper, called conscience, warns us, within ourselves, against any digression of Divine Law, but we have become so obdurate that we fail to hear, catch or care for this sublime esoteric warning. Thus we sow the seed of our sins, and reap the consequences of our depraved karmas. In fact our 'conscience' is the esoteric 'police' to deter us from doing wrong deeds against the 'Divine Law of Karma', but we ignore it to our detriment.

ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਦਿਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨ (Esoteric Karmic law) ਤਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੀ, ਸਾਡੀ 'ਰੂਹ' ਅਥਵਾ ਜੀਵ ਤੇ ਲਾਗੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ, ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਭੀ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਾਡੇ 'ਜੀਵ' ਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ।
ਹਥ ਮਰੌੜੇ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਮੌਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਟੰਬੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖੁ ਮੁਗਧੁ ਰਤਾ ॥
ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਮੁਏ ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨ ਲਿਤਾ ॥
ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਮਕਾਲੁ ਨ ਸੁਝਈ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿਤਾ ॥
ਫਿਰਿ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਵਈ ਜਮਕਾਲਿ ਵਸਿ ਕਿਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ-787)

ਅਮਲੁ ਸਿਰਾਨੋ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ॥
ਆਏ ਕਠਿਨ ਦੂਤ ਜਮ ਲੇਨਾ ॥
ਕਿਆ ਤੈ ਖਟਿਆ ਕਹਾ ਗਵਾਇਆ ॥
ਚਲਹੁ ਸਿਤਾਬ ਦੀਬਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥
ਚਲੁ ਦਰਹਾਲੁ ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ ॥
ਹਰਿ ਫੁਰਮਾਨੁ ਦਰਗਹ ਕਾ ਆਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-792)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ॥
ਤਨ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੈ ਕਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1186)

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸੂਖਮ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਅਸੀਂ ਜੋ ਭੀ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ 'ਕਰਮ-ਕਰਤਾ' ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡਾ 'ਮਨ' ਅਸਲੀ ਕਰਮ-ਕਰਤਾ ਹੈ।

We are under the worldly law as long as we are active but the Esoteric Karmic Law is in force on us or our souls even after our death. Even if we escape from the worldly laws through our cunningness, recommendations or bribery, we will surely suffer punishment for our actions or sins after death.

In Gurbani we have been warned thus:

- 6.1 *O my mind, do not practice deception, even inadvertently. In the end, your own soul shall have to answer for its account.* 656Bh.Kab.
- 6.2 *On that day when the body perishes—at that time, she becomes a ghost. The Messenger of Death seizes and holds her, and does not tell anyone his secret. And her loved ones—in an instant, they move on, leaving her all alone. She wrings her hands, her body writhes in pain, and she turns from black to white. As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma.* 134M5
- 6.3 *The foolish, self-willed manmukh is engrossed in false attachment to family. Practicing egotism and self-conceit, he dies and departs, taking nothing along with him. He does not understand that the Messenger of Death is hovering over his head; he is deluded by duality. This opportunity will not come into his hands again;* 787M3
- 6.4 *Your time of service is at its end, and you will have to give your account. The hard-hearted Messenger of Death has come to take you away. What have you earned, and what have you lost? Come immediately! You are summoned to His Court! || 1 || Get going! Come just as you are! You have been summoned to His Court. The Order has come from the Court of the Lord.* 792Bh.Kab.
- 6.5 *O my mind, how can you forget the Lord's Name? When the body perishes, you shall have to deal with the Messenger of Death.* 1186M9

To understand the abstract aspect of this subject further explanation is given -

Whatever deeds we do the real 'doer of action' is not our body. The 'real doer of action' in our body is our mind.

ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੀ 'ਸੰਗਤ' ਜਾਂ ਕੁਸੰਗਤ ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਉਕਸਾਹਟ ਦੁਆਰਾ 'ਖਿਆਲ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਕਲਪ' ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (Sub-conscious mind) ਦੀ ਭੀ 'ਰੰਗਣ' ਚੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਰੰਗਣ ਉਤੇ ਪੰਜਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਅਕਸ (reflection) ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ-ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਰੂਪ-ਰੇਖਾ' ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ, ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਕਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ 'ਸਰੀਰ' ਸਿਰਫ ਮਨ ਦਾ ਹਥਿਆਰ (instrument) ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡਾ 'ਮਨ' ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਆਸ਼ਾ-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ 'ਚੰਗੇ' ਜਾਂ 'ਮਾੜੇ' ਹੋਣਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਣਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ --

1. ਬਾਹਰਲੀ ਉਕਸਾਹਟ (exciting cause)
2. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
3. ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਣ'
4. ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਆਵਾਜ਼' (whisper of conscience)
5. ਮਨ ਦੀ ਵਾਸਨਾ
6. ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੋਚ-ਸ਼ਕਤੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਹਰ ਇਕ ਕਰਮ ਦੇ 'ਕਰਤਬ' (action) ਦੇ 'ਪਿਛੇ', ਸਾਡਾ ਮਨ, ਤਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚਿੱਤ, ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ 'ਹਿੱਸੇਦਾਰ' ਅਤੇ 'ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ' ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ 'ਜੀਵ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਜੀਵ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਸਮੁੱਚੇ ਕਰਮ' ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ 'ਆਤਮ-ਜੋਤ' ਨਿਰਮਲ ਹੈ । ਜੋ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਭਰਪੂਰ ਹੈ । ਪਰ, ਜਦ ਉਸ 'ਜੋਤ' ਦੇ ਉਦਾਲੇ, 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਛੋੜ (bulb) ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਨੀਵੇਂ ਮਾਇਕੀ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਰੰਗਣ ਜਾਂ ਮੈਲ ਚੜ੍ਹਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ 'ਹਉਮੈ ਦੇ ਬਲਬ' ਨੂੰ 'ਜੀਵ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਜੋਤ' ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ 'ਬਲਬ' ਦੇ ਮੈਲੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚਦੀ ਜੋ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਾਹਰ ਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਧਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

In the mind good or bad company or temptations cause thoughts or concepts to arise.

These thoughts are also affected or coloured by our subconscious mind.

There is also the reflection of the 5 senses on these.

Our intellect analysis these thoughts and gives them a format.

In this way our thoughts, manifest themselves through our physical self, which are called 'actions'.

From this it is clear that our 'body' is just an instrument of the mind which uses the body to fulfil the desires of its thoughts.

Our thoughts becoming 'good' or 'bad' depends on the causes listed below-

1. The external excitements
2. The influence of the 5 (passions)
3. The colouring to the thoughts
4. The whisper of the conscience.
5. The desires of the mind
6. The thinking power of the intellect

In this way, behind each and every action connected to our deed, our mind, body, intellect, attention, five evil passions and the subconscious mind, are participants and are responsible. These parts collectively form a totality called a 'mortal' and it is this mortal who has to suffer the consequences of total deed.

The spiritual light in us is pure and is filled with all virtues. But when this light is surrounded by the 'bulb of ego', then the hue or colour of low materialistic thoughts and deeds begin to surround it. This bulb of ego is called the 'mortal' in whom the brightness of 'light' is as complete as before but the light which has to pass through the dirty glass of the 'bulb' has become dim.

L22.7

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਾਡੇ ਕ੍ਰਮ-ਕੁਲਾਵੇਂ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਮੈਲੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਹੋ ਕੇ 'ਪਾਪ' ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ 'ਜਮਾਂ' ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।

All lower thoughts and actions, and resultant evils are the reflection and attributes of 'Maya'—expressed and projected through our false egoistic conception of 'I', 'Me' and 'Mine'. In this way we submit ourselves to the 'Karmic Law'—'As you sow, so shall you reap', and suffer the consequences of our depraved thoughts and deeds.

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਕੇਂਦਰ 'ਆਤਮਾ' ਵਲ 'ਰੁਖ' ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਤਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਸ 'ਜੋਤ' ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਦੀ ਯਾਦ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ 'ਮੈਲ' ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਉਤੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਦਾ ਅਕਸ ਜਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੱਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ-ਤਨ ਵਿਚ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਘਟਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ 'ਜਮਾਂ' ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

In the degree our thoughts are again purified and spiritualised with the reflection of the *Divine Light* within ourselves—we become 'channel' for the outflow and expression of all noble virtues and attributes of Divine Bliss, Love and Grace of God; since all virtues and noble pursuits are the reflections of spirituality and have roots in Divinity.

ਵਾਸਨਾ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਮਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨੀਵੀਂ ਰੁਚੀ ਵਾਲਾ 'ਮਨ' ਹੀ ਅਸਲੀ 'ਮੁਜ਼ਰਮ' ਜਾਂ ਕਸ਼ਟਵਾਰ (culprit) ਹੈ, ਪਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਮਨ' ਦਾ 'ਸਾਥੀ' ਬਣ ਕੇ, ਸਰੀਰ ਮਨ ਦੀ ਵਾਸਨਾ-ਪੂਰਤੀ ਵਿਚ 'ਹਿੱਸਾ' ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨੀਵੇਂ ਮਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ' ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਕਸ਼ਟ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

The real culprit or offender is the unseen mind, but the body has also to suffer the corporeal punishment—simply because the body was

In other words, as our minds are becoming polluted with the thoughts of base desires, the our darkness of doubt-fallacy increases proportionally and the expression of Divine Light and Divine Virtues steadily decreases.

In this way low desires originate from our polluted mind and becoming 'action-bound' we commit sins. As a result this we come under the control of couriers of death and suffers punishment for our actions.

All lower thoughts and actions, and the resultant evils are the reflection and attributes of 'Maya' - expressed and projected through our false egoistic conception of 'I', 'Me' and 'Mine'. In this way we submit ourselves to the 'Karmic Law' - As you sow, so shall you reap', and suffer the consequences of our depraved thoughts and deeds.

Contrary to this, if we turn towards the central Divine soul, keep the company of spiritually elevated souls and meditate on the existence of the Its 'light', the pollution of our mind will begin to decrease and the reflection of the inner soul or light or illumination will begin to increase. In place of the lower desires of the mind and body, divine virtues will take root. In this way the darkness of materialistic ignorance will begin to decrease and we will continue to be saved from the worldly couriers of death.

In the degree our thoughts are again purified and spiritualised with the reflection of the Divine light within ourselves - we become 'channel' for the outflow and expression of all noble virtues and attributes of Divine Bliss, Love and Grace of God; since all virtues and noble pursuits are the reflections of spirituality and have roots in Divinity.

The main cause of sensual desires or concepts is our mind which with its low desires is the real 'criminal' or culprit but the body too has to suffer punishment because by becoming an accomplice of the mind, it participates in the fulfillment of the mind's desires. "Keeping the company of the baser mind and being used as a weapon, the body too has to bear suffering.

The real culprit or offender is the unseen mind, but the body has also to suffer the corporeal punishment—simply because the body was

an abettor, accomplice and instruments of the depraved mind in the execution of the sin !

Even if we manage to evade the clutches of the 'Law of the Land' during our life-time, our ethereal body called 'Jiva', will nevertheless have to suffer the consequences of our evil thoughts and deeds, which are accurately & permanently recorded and stored in our consciousness—in obeisance of the Eternal All-engulfing, perfect, unfailing 'Law of Karma' i.e., 'As you sow—so shall you reap'.

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ 'ਜਮ' ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ 'ਹਸਤੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ 'ਹਸਤੀ' ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ ਤੇ ਹੀ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ 'ਜਮ' ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਭੀ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ 'ਪੈਰਵੀ' ਤੇ 'ਨਿਬੇੜਾ' ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਜਮ' ਕੋਈ ਸੂਖਮ 'ਤੱਤ' (Ethereal element) ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ 'ਜੀਵ' (Ethereal body) ਦਾ ਸੂਖਮ ਦੇਸ਼ (Ethereal plane) ਵਿਚ 'ਵਾਹ' ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਜੀਵ' ਉਤੇ 'ਜਮ' ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ—

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥

ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤੁ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥

ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨਿ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥

ਹਥ ਮਰੋੜੇ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ॥

ਏਨੁ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੈ ਕਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1186)

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਬ ਹੀ ਨਹੁ ਜਾਗੈ ॥

ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੂੰਡੁ ਮਹਿ ਲਾਗੈ ॥ (ਪੰਨਾ-870)

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ 'ਜਮ' ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ 'ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ' ਹੈ, ਜੋ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਅਧੀਨ "ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ, ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ" ਦੇ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੈਰਵੀ

an abettor, accomplice and instrument of the depraved mind in the execution of the sin!

Even if we manage to evade the clutches of the 'Law of the Land' during our life-time, our ethereal body call 'Jiv-a', will nevertheless have to suffer the consequences of our evil thoughts and deeds, which are accurately and permanently recorded and stored in our consciousness- in obeisance of the Eternal All Engulfing, perfect, unfailing 'Law of Karma' i.e. 'As you sow so shall you reap'.

It is important here to clarify that the angel or courier of death is not a physical entity. Physical entity can only affect our physical lives but the angles or couriers of death prosecute and deal with our actions even after our demise. This means that the angel or courier of death is some Ethereal element which deals with our Ethereal body in an Ethereal plane.

Gurbani describes the effect of the angle or courier of death on the Ethereal body thus-

9.1 O my mind, do not practice deception, even inadvertently. In the end, your own soul shall have to answer for its account. 656Bh.Kab

9.2 On that day when the body perishes—at that time, she becomes a ghost. The Messenger of Death seizes and holds her, and does not tell anyone his secret. And her loved ones—in an instant, they move on, leaving her all alone. She wrings her hands, her body writhes in pain, and she turns from black to white. As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma. 134M5

9.3 O my mind, how can you forget the Lord's Name? When the body perishes, you shall have to deal with the Messenger of Death. 1186M9

9.4 Says Kabeer, the man wakes up, only when the Messenger of Death hits him over the head with his club. 870Bh.Kab.

In reality the angel or courier of death in this materialistic sphere is a hidden power which carries out the Divine command of the ethereal law i.e. 'As you sow -so shall you reap.'

ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਇਸ ਅਦਿਸ਼ਟ ਗੁਪਤ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ —

ਪੁਲਿਸ

ਥਾਣੇ

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. (F.I.R.)

ਗਵਾਹ

ਮਿਸਲ

ਕਬਹਿਰੀ

ਵਕੀਲ

ਜਿਰਹਾ

ਜੱਜ

ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਅਮਲੇ-ਫੈਲੇ ਅਤੇ 'ਜਾਬਤਾ ਕਾਰਵਾਈ' ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਪੈਰਵੀ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿੱਧ-ਸੁਭਾਇ, ਗੁਪਤ-ਗੁਪਤੀ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ 'ਜਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਤੂੰ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ, 'ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਆ ਜੋ ਮੈਂ ਪਾਇਆ' ਦੇ ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਉਕਾਈ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਭੁੱਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ 'ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ' ਹੈ, ਜੋ ਸਚੇ-ਸਚ ਨੁਕਸਹੀਣ, ਵਿਘਨ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਅਭੁੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਜਮਦੂਤ', 'ਅਜਰਾਇਲ ਫਰੇਸਤਾ', 'ਧਰਮਰਾਇ' ਆਦਿ 'ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ' ਦੇ 'ਹਥਿਆਰ' ਹੀ ਹਨ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਦੇਸ਼ ਦਾ 'ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ' ਹੀ ਖਿਮਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭੀ ਇਸ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਅਥਵਾ 'ਧਰਮ-ਰਾਇ' ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦਿਸ਼ਟੀ ਅਥਵਾ ਨਦਰ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਫ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ 'ਲੇਖੇ' ਫਾੜ ਕੇ 'ਜੀਵ' ਨੂੰ 'ਬਰੀ' ਕਰ ਸਕਦੇ

In this invisible hidden system-

police

police station

F.I.R.

witness

file

court

advocate

cross-examination

judge

etc. are not needed. Nor is there any need for caboodle and technical plea. All this prosecution and action is taking place automatically by itself, hidden in the Ethereal sphere.

According to Gurbani this hidden power which is called 'Ja-m' or 'Ya-m' is taking its course in this materialistic world according to the Eternal law of the Divine command, 'I reap what I sow'.

In the prosecution or judgment by this Divine command, there is no possibility of any error, carelessness or mistake because this whole system is the 'play arena' of the unerring Immortal Lord and is truly without any defect, fault and is infallible. In this system the Divine hidden powers-the couriers of death, angles, Dharamrai (the judge of righteousness) are the instruments of Divine command.

Just as the decision of the worldly supreme court can be changed by the president of the country, so also gurus, holy people, saints through their grace and mercy can intercede and obtain pardon from the hidden power or 'Dharamrai' thereby tearing the 'writ' of our deeds to set us free.

ਹਨ । ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੀਵ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਕੇ, ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੇ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਇਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ—

- ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗੁਣੁ ਹਮਾਰੇ ॥
 ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-156)
- ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-675)
- ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ (ਪੰਨਾ-757)
- ਉਪਰਿ ਭੁਜਾ ਕਰਿ ਮੈ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਿਆ ਤਿਨਿ ਹਉ ਲੀਆ ਉਬਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-793)
- ਅਬ ਕੀ ਬਾਰ ਬਖਸਿ ਬੰਦੇ ਕਉ ਬਹੁਰਿ ਨ ਭਉਜਲਿ ਢੇਰਾ । (ਪੰਨਾ-1104)
- ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਿ ਸਰਨੀ ਆਏ ਜਲਤਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1269)
- ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤੁ ਕਮਾਵਦੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
 ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਖਸਿ ਲੈਹੁ ਹਉ ਪਾਪੀ ਵਡ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ 1416)

In the astral plane, our ethereal bodies-called 'Jiva' are subject to invisible, all seeing, all engulfing and unfailing 'Karmic Law', and have to suffer the consequences of evil deeds of our depraved mind, through the Invisible Esoteric corrective power—called 'Jam' or 'Yam'.

Dispensation of worldly justice can be biased, faulty and inconsistent, but the 'Divine Dispensation of Justice' is accurate and perfect, for which No Judiciary paraphernalia of :—

police
 case file
 witness
 prosecutor
 lawyer
 pleader

But on condition that the mortal (man) feels truly sorry for his wrong doing, regrets deeply from within and prays before God thus-

- 11.1 *As the seas and the oceans are overflowing with water, so vast are my own sins.
 Please, shower me with Your Mercy, and take pity upon me. I am a sinking stone — please carry me across!* 156M1
- 11.2 *O God, please save me!* 675M5
- 11.3 *Poor Nanak has fallen at the Lord's Door; please, O Lord, unite me with Yourself, by Your Glorious Greatness.* 757M4
- 11.4 *Raising my arms up, I complained to my Guru, and He has saved me.* 793Bh.Kab.
- 11.5 *O Lord, please forgive Your slave now, in this life, so that he may not have to return again to this terrifying world-ocean.* 1104Bh. Kab.
- 11.6 *Begging and pleading, I have come to Your Sanctuary; I am on fire — please shower me with Your Mercy!* 1269M5
- 11.7 *I make so many mistakes, there is no end or limit to them. O Lord, please be merciful and forgive me; I am a sinner, a great offender.* 1416M3

In the astral plane, our ethereal bodies called 'Jiv-a' are subject to invisible, all seeing, all engulfing and unfailing 'KaramicLaws', and have to suffer the consequences of evil deeds or our depraved mind, through the Invisible Esoteric corrective power-called 'Ja-m' or 'Ya-m'.

Dispensation of worldly justice can be biased, faulty and inconsistent, but the 'Divine Dispensation of Justice' is accurate and perfect, for which No Judiciary paraphernalia of

police
 case files
 witness
 prosecutor
 lawyer
 pleader

cross-examination

judge

court

jail

are required, as in the case of worldly judiciary. Of course, even in the Astral Plane, 'appeal for mercy' can be made to the President of the Cosmos, i.e. God, through his Prophets for his magnanimous compassion and Grace, to condone our sins.

The only condition for such Appeal is sincere inner repentance in our heart and soul, and complete and utter surrender of our 'Ego' at the feet of the Guru—with devotional prayers for pardoning our past sins, and solemn promise to abide by His Will in the future.

ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ 'ਜੀਵ' ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਮਝ, ਗਿਆਨ, ਨਿਸ਼ਚੇ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਕ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਅਸਥੂਲ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਟ ਗੁਪਤ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਡਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਿਸਚਾ ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ, ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, 'ਜਮ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ 'ਪੱਖਾਂ' ਬਾਬਤ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਨਿਸਚੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ, ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਹਾਸੋ-ਹੀਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰੇ ਜਾਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Our thinking and conceptions about various terms of religious dogmas and beliefs, such as — *SIN, YAM, HELL, HEAVEN, GOD, GURU, RELIGION* etc. are hypothetical or imaginary and different, based on 'hear-say', and are far from or contradictory to the *REALITY* !

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜਮਾਂ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਭੀ ਸਾਡਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਮਨੋ-ਕਲਪਤ 'ਰਾਖਸ਼', ਦੈਂਤ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ ਘੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਫਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਦਫਤਰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

cross-examination

judge

court

jail

are required as in case of worldly judiciary. Of course, even in the Astral Plane, 'appeal for mercy' can be made to the President of the Cosmos, God, through his Prophets for his magnanimous compassion and Grace, to condone our sins.

The only condition for such an Appeal is sincere inner repentance in our heart and soul, and complete and utter surrender of our 'Ego' at the feet of the Guru- with devotional prayers for pardoning our past sins, and solemn promise to abide by His Will in the future.

We are mortals with external thoughts. For this reason our understanding, knowledge, faith and desires are confined to the visible materialistic sphere and our knowledge and faith about the invisible hidden abstract sphere is the result of what we have heard or spoken, have read or have been taught thus making it superficial and divergent.

Despite the teachings and scriptures of saints and gurus through the ages, our thoughts and faith about 'Ja-m' and other aspects of life have become divergent, strange and ridiculous which are far removed from the reality or are just contradictory.

Our thinking and conception about various terms of religious dogmas and beliefs, such as - sin, ya-m, hell, heaven, God, guru, religion etc. are hypothetical or imaginary and different, based on 'hear-say' and are far from or contradictory to the reality.

Suddenly we have doubts about the 'Jam' and have fabricated frightening appearances of imaginary demons, devils and god-goddesses. On the other hand we believe that there must be an office in the God's Court where our deeds are being written and after death the office is referred to and decisions are made.

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸੂਖਮ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੀ 'ਖੋਲ ਅਖਾਤਾ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਸੂਖਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਉਤੇ, ਖਿਨ-ਖਿਨ, ਪਲ-ਪਲ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ, ਕੌੜੀਆਂ-ਕੁਸ਼ੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਪਾਈ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੋਲ (solution) ਬਣਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰ ਇਕ 'ਕਿਣਕੇ' ਦੇ ਪਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰੰਗਤ, ਬਦਬੂ, ਖੁਸ਼ਬੂ, ਸੁਆਦ ਆਦਿ (composition) ਖਿਨ-ਖਿਨ ਬਦਲਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ 'ਘੋਲ' ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਰਫ਼ ਭਾਂਡਾ ਹੀ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਜੋ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਕਸ (reflection) ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਰੰਗਤ, ਖੁਸ਼ਬੂ, ਬਦਬੂ, ਸੁਆਦ ਆਦਿ ਖਿਨ-ਖਿਨ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ 'ਘੋਲ' (solution) ਗਾੜ੍ਹਾ (dense) ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ 'ਗਾੜ੍ਹੇ ਘੋਲ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹਵਾੜ, ਬਦਬੋ, ਖੁਸ਼ਬੋ ਅਤੇ ਸੁਆਦ ਹੀ ਸਾਡਾ ਚਾਲ-ਚਲਨ ਜਾਂ ਸੁਭਾਉ ਅਥਵਾ ਆਚਾਰ (character) ਅਥਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਦਾ ਮਿਲਗੋਭਾ ਘੋਲੂਆ (compound solution) ਹੀ ਸਾਡਾ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (Sub-consciousness) ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਡੇ 'ਪੂਰਬ ਕਰਮ' ਜਾਂ 'ਭਾਗ' (fate or destiny) ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਕਮਾਇਅੜੇ ਸੋ ਆਇਓ ਮਾਥੈ ॥ (ਪੰਨਾ-461)

ਏਸੇ 'ਪੂਰਬ ਕਰਮ' ਜਾਂ 'ਧੁਰ-ਭਾਗ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ, 'ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ 'ਨਵਾਂ ਸਰੀਰ' ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਉਹੀ 'ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ' ਅਤੇ 'ਪੁਰਾਣਾ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ

In reality the system of Divine Command is the 'play arena' of the invisible sphere which is being described below:

In our innermost consciousness through the power of the Divine Will, the influence of the good-bad thoughts or actions on the subconscious mind is constantly increasing every moment and every second.

If we put some clean water in a utensil and to it we keep on adding tiny amounts of differently combined things which are sweet, bitter, tasteless, the water will become a solution. Every particle added will change the colour, odour, fragrance taste etc. of the solution. If this solution is transferred into a new utensil, the solution remains the same old one, only the utensil is changed.

Exactly in the same manner, the reflection of our thoughts or deeds falls on the 'utensil' of our mind. This causes the hue, fragrance, stench, taste etc. of our mind to change continuously making the solution of the mind dense.

The pungency, bad odour, fragrance and taste which comes from the dense solution is called our behaviour, conduct or character.

The compound solution of the mind is our sub-consciousness according to which we indulge in actions and experience their consequences.

According to the hue of our sub-consciousness. our fate of destiny is made

13.1 Those actions you perform, day and night, are recorded upon your forehead. 461M5

It is according to this fate or destiny and the Divine Law- 'I reap what I sow' (whatever I get is the result of what I do) that we have to experience suffering and comforts.

When we die, we get a 'new body' but the same 'Divine Soul' and the 'old sub-consciousness' enters it with this

ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ 'ਪੁੱਠਾ ਚਰਖਾ' ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਅਦਿਸ਼ਟ 'ਆਤਮ ਮੰਡਲ' ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ —

1. ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (consciousness) ਹੀ ਅਦਿਸ਼ਟ 'ਕਚਹਿਰੀ' ਹੈ ।
2. ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਆਤਮਿਕ 'ਝਲਕੇ' ਜਾਂ 'ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਹੀ 'ਅਦਿਸ਼ਟ ਪੁਲਿਸ' ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
3. ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ 'ਹਵਾੜ' ਜਾਂ 'ਬਦਬੋ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੰਗੇ-ਮੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।
4. ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ 'ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈਂ ਪਾਇਆ' ਅਤੇ 'ਜੇਹਾ ਬੀਜੇ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ' ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
5. ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਧਰਮ-ਰਾਇ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ 'ਪੈਰਵੀ' ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।
6. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ 'ਜਮ' ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ।
7. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ ਡੀ 'ਅਪੀਲ' ਅਥਵਾ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ।
8. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਦੇ 'ਚੀਰੇ' ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
9. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ 'ਨਦਰਿ ਕਰਮ' ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ 'ਚੌਥੇ ਪਦ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ।
10. ਇਹੋ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ 'ਨਾਮ ਦਾਨ' ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ।

ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 'ਜਮ', 'ਅਜ਼ਰਾਇਲ-ਫਰਿਸ਼ਤਾ', 'ਧਰਮ-ਰਾਇ' ਆਦਿ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਦਰਗਾਹ', 'ਨਰਕ-ਸੁਰਗ' ਆਦਿ ਕੋਈ ਸਥੂਲ 'ਟਾਪੂ' ਹਨ ।

ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਹੁਕਮੀ-ਰੂਪੀ' ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ 'ਕਰਤਵ', ਚੋਜ ਵਿਡਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਕਰਤਵਾਂ' ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ 'ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ' ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ।

we begin to play the same old game again.

According to the Divine Command within the unseen 'Divine World',

1. Consciousness indeed is the invisible 'court'.
2. The spiritual flashes or the 'voice of the conscience' in the mirror of consciousness is in fact the 'invisible police' which fore-warns us about our degenerative actions
3. We commit good or bad actions according to the heat or 'odour' coming out from the sub-conscious mind.
4. The Divine Law of 'What I do determines what I get' and 'As you sow, so shall you reap' comes into play.
5. The power of the Divine Command in the form of Dharamraj (the Righteous Judge) is the one that prosecutes and passes sentence.
6. The same Divine Power is the form of 'Ja/m' administers punishment on us.
7. The same Divine Power listens to our appeal or ardas.
8. The same Divine Power through the Grace of the Guru pardons us and ends the painful writ of our past deeds.
9. The same Divine Power through its grace takes us out of the three attributive dimension of worldliness and places us in the fourth dimension.
10. The same Divine Power through the grace of the 'Gift of Naam' bestows upon us the life-style of gurmukhs or guru orientated beings.

It is clear from the above discussion that 'ja/m', 'ajrail frista', Dharamraj (the righteous judge) are not visible beings, nor are the Divine Court of Law, heaven-hell 'territories' with a visible form.

The one and only power in the form of Divine Will in a hidden form is performing different mysterious actions in our inner consciousness and according to the actions performed different names have been given to the Divine Powers.

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਜਦ—

1. ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਜੱਜ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
2. ਜੰਗ ਲੜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਸਿਪਾਹ-ਸਲਾਰ' (General) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।
3. ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਪਤੀ' ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
4. ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ 'ਬਾਪ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥

(ਪੰਨਾ-726)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੋਜ ਭਤਾਰੁ ॥

ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥

ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥

ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥

ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥

ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥

ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰੁ ਤੂ ਹੰਸੁ ॥

ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥

(ਪੰਨਾ-23)

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ

ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥

ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ

ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇ ਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ

ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ

ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮਤੇ ਹੋ ॥

(ਅ.ਉ.ਪਾ: ੧੦)

As a way of illustration, when a king-

1. sits on a throne he is a judge.
2. fights a war he is a general.
3. deals with his wife , he is called a husband.
4. loves his children, he becomes a father.

15.1 *The Lord Himself is absolute; He is The One and Only; but He Himself is also manifested in many forms.*

Whatever pleases Him, O Nanak, that alone is good.

726M4

15.2 *He Himself is the Enjoyer, and He Himself is the Enjoyment. He Himself is the Ravisher of all.*

He Himself is the Bride in her dress, He Himself is the Bridegroom on the bed. My Lord and Master is imbued with love; He is totally permeating and pervading all. He Himself is the fisherman and the fish; He Himself is the water and the net.

He Himself is the sinker, and He Himself is the bait. || 2 ||

He Himself loves in so many ways. O sister soul-brides, He is my Beloved.

He continually ravishes and enjoys the happy soul-brides; just look at the plight I am in without Him! || 3 ||

Prays Nanak, please hear my prayer: You are the pool, and You are the soul-swan. You are the lotus flower of the day and You are the water-lily of the night. You Yourself behold them, and blossom forth in bliss.

23M1

15.3 *Somewhere, wakeful you are, O Lord, and preach wakefulness and*

Somewhere, in slumber locked, you keep asleep beyond all care and thought.

Somewhere, you wonder beggar-like, to beg for alms,

Somewhere, you pose as Donor great, granting whatever boons they crave.

Somewhere, upon the monarchs you bestow vast lands, somewhere from the monarchs you seize away the same.

Somewhere, you act just as the Vedas say, somewhere, their teachings you would violate.

Somewhere you are above the gunnas three, somewhere, you show as if possessed of them.

Akal Ustat P Das 11

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਫੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥
ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰੁ ਤੂ ਹੰਸੁ ॥
ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-23)

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਰਕ-ਸੁਰਗ ਕੋਈ ਅਡਰੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਟਾਪੂ ਨਹੀਂ ਹਨ ।
ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਜਾਂ 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਦੀ 'ਬਦਬੋ' ਜਾਂ
'ਖੁਸ਼ਬੋ' ਹੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਜਾਂ ਨਰਕ-ਸੁਰਗ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਐਸੇ ਲਫਜ਼ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਧਸ, ਵਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ।
ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਬੋਲੀ, ਕਹਾਵਤਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਰਹਿਸਮਈ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ
ਵਿਚ, ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਏ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਦਾਹਰਣ
ਵਰਤ ਕੇ, ਸੂਖਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ਜਾਂ ਗੁਝੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ, ਬੁਝਾਉਣ ਵਿਚ
ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ, ਜਮ, ਜਮ-ਕਾਲ, ਜਮਦੂਤ, ਜਮ-ਜੰਦਾਰ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ,
ਰਾਖਸ਼, ਦੈਂਤ, ਧਰਮ-ਰਾਇ, ਅਜਰਾਈਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, ਧਰਮਰਾਇ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ, ਨਰਕ
ਸੁਰਗ ਆਦਿ, ਅਨੇਕਾਂ ਲਫਜ਼, ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ । ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ
ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਗੁਝੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਈ ਪ੍ਰਚਲਤ ਲਫਜ਼ਾਂ
ਦੁਆਰਾ 'ਟੁਕ' ਜਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ,
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੂਖਮ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸਕਣ ।

16.1 *He Himself is the Enjoyer, and He Himself is the Enjoyment.
He Himself is the Ravisher of all. He Himself is the Bride in her dress, He Himself is
the Bridegroom on the bed. || 1 ||
My Lord and Master is imbued with love; He is totally permeating and pervading all.
|| 1 || Pause ||
He Himself is the fisherman and the fish; He Himself is the water and the net.
He Himself is the sinker, and He Himself is the bait. || 2 ||
He Himself loves in so many ways. O sister soul-brides, He is my Beloved.
He continually ravishes and enjoys the happy soul-brides; just look at the plight I am
in without Him! || 3 ||
Prays Nanak, please hear my prayer: You are the pool, and You are the soul-swan.
You are the lotus flower of the day and You are the water-lily of the night. You
Yourself behold them, and blossom forth in bliss. 23M1*

Therefore heaven and hell are no separate regions or islands.

This is the hue (or colouring) of the mind or the 'stench' (dirty smell) or 'aroma' (pleasant smell) of the subconscious. According to it we experience difficulties-comforts or go through hell - heaven.

In Gurbani some such words have been used which have been prevalent in India from ages and have now penetrated, permeated diffused into our subconscious.

The usage of analogies found in the current language, proverbs, songs, mystic poems of a country and the beliefs and habits ingrained in people over generations is extremely helpful in understanding or deciphering the subtle points or hidden secrets.

Among the people of India numerous words like ja/m (messenger of death). Ja/m kal (death), demons, monsters, Dharamrai (the righteous judge), angel Agrail, the court of Dharamrai, hell-heaven etc. have been commonly used since generations. For this reason, reference is made to and analogies given of these prevalent words to explain the subtle secrets of Gurbani. In this way, the sangat (gathering of people) can easily understand Gurbani's subtle secrets.

ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਮੰਡਲ ਦੀ 'ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ' ਹੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਹੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਓਤ-ਪੋਤ 'ਪਸਾਰਾ'; 'ਵਰਤਾਰਾ', ਅਤੇ 'ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ' ਹੈ। ਪਰ ਇਸ 'ਗੁਪਤ ਭੇਦ' ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ 'ਬੁਝਦਾ' ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ।
 ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥
 ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੋ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਪੰ: 1)

ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ॥
 ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-396)

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਆਇਆ ਪਿਆਰੇ ਹੁਕਮੇ ਜਾਢੇ ਜਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਬੰਨ੍ਹ ਚਲਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ ਪਿਆਰੇ ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਗਣਤ ਗਣਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਹੁਕਮੇ ਹਉਮੈ ਢੋਇ ॥
 ਹੁਕਮੇ ਭਵੈ ਭਵਾਈਐ ਪਿਆਰੇ ਅਵਗਣਿ ਮੁਠੀ ਰੋਇ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਸਿਵਾਪੈ ਸਾਹ ਕਾ ਪਿਆਰੇ ਸਚੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਹੋਇ ॥
 (ਪੰਨਾ-636)

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-1280)

ਕਾਲੁ ਬੁਰਾ ਬੈਕਾਲੁ ਸਿਰਿ ਦੁਨੀਆਈਐ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਸਿਰਿ ਜੰਦਾਬੁ ਮਾਰੇ ਦਾਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-147)

ਤਾ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝੈ ਬਪੁੜਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰੀ ॥
 (ਪੰਨਾ-423)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ 'ਕਰਮ' ਹੀ, ਉਲਟ ਕੇ ਸਾਡੇ ਹੀ।
ਪਸ਼ (Boomerang) ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਇਉਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ :—
 ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ 433)
 ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-134)

The reality is that the Divine Power in the Spiritual World is operating (working) everywhere. Our Divine Command is the one that is interwoven, omnipresent and the 'play arena'. But only the rare gurmukh can discover this hidden secret.

17.1 *By His Command, bodies are created; His Command cannot be described. By His Command, souls come into being; by His Command, glory and greatness are obtained. By His Command, some are high and some are low; by His Written Command, pain and pleasure are obtained. Some, by His Command, are blessed and forgiven; others, by His Command, wander aimlessly forever. Everyone is subject to His Command; no one is beyond His Command. O Nanak, one who understands His Command, does not speak in ego. 1M1*

17.2 *Your Command is infinite; no one can find its limit. One who meets with the Perfect Guru, walks in the Way of the Lord's Will. 396M5*

17.3 *By His Command, one comes into the world, O Beloved, and by His Will, he goes. By His Will, some are bound and gagged and driven away, O Beloved; the self-willed manmukhs suffer their punishment. By His Command, the Word of the Shabad, is realized, O Beloved, and one goes to the Court of the Lord robed in honor. || 5 || By His Command, some accounts are accounted for, O Beloved; by His Command, some suffer in egotism and duality. By His Command, one wanders in reincarnation, O Beloved; deceived by sins and demerits, he cries out in his suffering. If he comes to realize the Command of the Lord's Will, O Beloved, then he is blessed with Truth and Honor. 636M1*

17.4 *He writes the inscription of His Hukam on the foreheads of all, without pen or ink. 1280*

17.5 *The terrible time of death and annihilation hovers over the heads of the world. By the Hukam of the Lord's Command, the Messenger of Death smashes his club over their heads. 147M1*

17.6 *The wretched one does not understand His Command, and is reincarnated into heaven and hell. 423M3*

From the above discussion it is clear that our deeds are the ones that boomerang on to us.

17.7 *Whatever I did, for that I have suffered; I do not blame anyone else. 433M1*

17.8 *As you plant, so shall you harvest; your destiny is recorded on your forehead. 134M1*

ਪਾਪੀ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਕੇ 'ਪਾਪ' ਮਹਾ ਬਲੀ ਹੈ । (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ)

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਖਤ ਭਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ :—

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ॥

ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੇ ਕਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1186)

ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ

ਸਾ ਘਾਲ ਬੁਰੀ ਕਿਉ ਘਾਲੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-474)

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ' ਹੀ 'ਜਮ' ਦੇ ਕਈ 'ਰੂਪ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ।

'ਜਮ' ਦੇ ਕਈ 'ਸਰੂਪ' ਹਨ :—

1. 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਦੀ 'ਆਵਾਜ਼' ਦਾ ਸਰੂਪ (Silent whisper of conscience) ਜਦ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਸਾਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਕਲੇਸ਼ (Mental torture) ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।
2. ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇ ਫੜੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ 'ਪੁਲੀਸ' (Police) ਰੂਪੀ 'ਜਮ' ਸਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
3. ਜੇ ਪੁਲੀਸ ਤੋਂ ਬਚ ਭੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਭਾਈਚਾਰਾ (Society) ਰੂਪੀ 'ਜਮ' ਸਾਨੂੰ ਧ੍ਰਿਕਾਰਦਾ ਹੈ (Social torture) ।
4. ਜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਭੀ ਬਚ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ 'ਹਵਾਜ਼' ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਮਾਨਸਿਕ 'ਤਤ' (Vicious mental elements) ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੁਲਗਾਈ (broil) ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਇਕਤਰ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ 'ਜ਼ਹਿਰ' (Cumulative vicious elements) 'ਜਮ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ 'ਫੁਟ ਕੇ' (Volcanic eruption) ਬੇਅੰਤ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੀ ਹੈ ।

18.1 To kill the sinner, the sin is the greatest warrior.

10th Granth

and along side has also severely admonished :-

18.2 O my mind, do not practice deception, even inadvertently.

In the end, your own soul shall have to answer for its account.

656

18.3 O my mind, how can you forget the Lord's Name?

When the body perishes, you shall have to deal with the Messenger of Death.

1186

18.4 Why do you do such evil deeds, that you shall have to suffer so?

474M3

In reality the 'Secret Power' of the Divine 'Command' is operating in various forms of ja/m (messengers of death).

Ja/m (messengers of death) have many forms :-

1. The silent whisper of conscience. When we commit a sin our conscience inwardly rebukes (scolds) us and we experience mental torture and feel regret.
2. If we are caught doing base or outlawed deeds then at that time the police in the form of ja/m will take action against us.
3. If we escape from the police then the ja/m in the form of society rebukes us and we face social torture.
4. If we escape from society then our 'latent feelings' or vicious mental elements keep broiling within us. When these cumulative vicious elements gang up in the form of ja/m a volcanic eruption takes place causing much torment and anguish.

5: ਜੇ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਭੀ ਰਹੀਏ; ਜਾਂ ਬਾਕਾਇਆ' (debit balance ਚਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ 'ਅੰਤ ਨਬੇੜਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ', ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਖਮ ਰੂਪ 'ਜਮ' ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

6. ਜੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਬਹੁਤ ਅਤੇ 'ਦੀਰਘ' (serious) ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫੇਰ 'ਜੁਨੀ' ਧਾਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬਾਕੀ 'ਹਵਾੜ' ਜਾਂ 'ਰੰਗਤ', ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਣ' ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ (Carry over debit balance) ਸਾਡੇ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਛਲੇ 'ਪਾਪਾਂ' ਦੀ 'ਹਵਾੜ' ਹੀ, 'ਜਮ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਛਲਾ 'ਬਕਾਇਆ' ਸਾਡਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਨੇਕ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਕਾਰਜਾ 'ਨਿਬੜ' ਜਾਵੇ।

7. ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਖਸਮ, ਵਹੁਟੀ, ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਬੱਚੇ, ਦੋਸਤ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਦਿ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ 'ਹਿਸਾਬ' ਦੀ ਬਾਕੀ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ, ਅਨੇਕ 'ਸਬੰਧਾਂ' ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਨੂੰ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ।

8. ਕਿਸੇ ਹੋਣਹਾਰ ਅਭਿਲਾਖੀ 'ਰੂਹ' ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ ਵਿਚ :—

ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ
ਰੋੜਾ ਅਟਕਾਉਣ
ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ
ਦੁਖ ਦੇਣ

ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਇਕੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਅਨੇਕ 'ਸਬੰਧੀਆਂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਜਮ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਲ ਚਲਣ ਜਾਂ ਉਬਰਨ ਤੋਂ ਰੋੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਹਰ ਟਾਖਸ਼ ਆਦਿ :—

5. If by some chance we escape from the consequences of our deeds in this life or have some debit balance to settle, then after death accordingly 'your soul will have to settle the final account', the subtle form of ja/m will carry out the sentence of our deeds

6. If our sins are numerous and serious, then we will have to 'take birth' again and the debit balance of the 'latent feelings' or hue, will be carried over in the form of sub consciousness and accompany the soul and these latent feelings of the previous sins in the form of ja/m subject us to the sentence of some terrifying form so that our outstanding balance can be settled. This is the reason why some honest and guru-orientated persons too have to face torment and anguish so that the balance of the debt of past deeds can be paid up.

7. In our life the husband, the wife, the bride, father-mother, children, friends relations etc. by way of numerous relationships or forms make us extremely miserable and become the cause of much torment and anguish, either to settle some unfinished account or to take revenge over some past deeds (committed in previous births).

8. In the spiritual path of some upcoming disciple :-

putting an obstacle
stopping the advancement
misleading
tormenting

are worldly powers who are ja/m in the guise of relations who prevent the disciple from moving or progressing in the divine world by putting obstacles as was the case with Harnaakish etc:-

ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਤੁਮ੍ਹਰੇ ਚਰਨ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਕਿੰਚਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਉਪਜੈ ਜਨ ਕਉ ਜਨ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਬੇਚਾਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-857)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਹੀ 'ਜਮ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਸਾਡੀ 'ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ' ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕਲ (Electronic computer) ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮਸ਼ੀਨੀ 'ਦਿਮਾਗ' ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋ ਨੁਕਤੇ (data) ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਘੋਖ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ 'ਸਮੱਸਿਆ (Problem) ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਾ 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' (Consciousness) ਭੀ 'ਰੱਬੀ ਕੰਪਿਊਟਰ' (Computer) ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਤੇ ਦੁਣ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' (data) ਮਿਲ ਕੇ, ਸਾਂਭਿਆਂ ਖਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ 'ਸਮੁੱਚਾ ਨਤੀਜਾ' (Cumulative effect) ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' (Sub-conscious mind) ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਨਤੀਜਾ (Cumulative composition) ਇਕ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਨ ਪਲ ਸਾਡੇ ਹਰ ਇਕ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਕਰਮ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਸਮੁੱਚੀ ਰੰਗਤ' (Cumulative composition of our sub-conscious mind) ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪ automatically ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ 'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ 'ਜਮਾਂ' ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਛਿਨ-ਛਿਨ, ਪਲ-ਪਲ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ, 'ਰੱਬੀ ਕੰਪਿਊਟਰ' ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ, ਚੰਗੇ ਉਤਮ ਖਿਆਲ, ਜਾਂ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਿਕ ਰੰਗਤ ਵਾਲੇ (data) 'ਗੁਣ' ਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਬਦਲ ਕੇ ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ।

ਭਰੀਐ ਸਤਿ ਪਾਪਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੇ ਰੰਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-4)

ਇਹ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਹੀ ਸਾਡਾ 'ਚਾਲ-ਚਲਣ', (Character) ਸੁਭਾਉ, ਜਾਂ 'ਭਾਗ' ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਹਰ ਇਕ, ਨਿਕੇ-ਤੋ-ਨਿਕੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ,

20.1 *This Maya has made me forget Your feet, O Lord of the World, Master of the Universe. Not even a bit of love wells up in Your humble servant; what can Your poor servant do?* 857

In this way it is our past deeds that take the form of ja/m to correct and cleanse us.

Nowadays electronic computers have been created. This is a mechanical/electronic brain. What ever data is entered into the computer, that data is analyzed or sifted and the result of some problem presents itself.

Our consciousness too is a 'Divine Computer' into which the hue or tint of our past births combines with the data of our present thoughts, and the resultant cumulative of the filed up thoughts and deeds simultaneously manifest themselves into our subconscious mind. This cumulative composition or result is not constant because every second our mind is subject to each or every one of our thoughts or actions and simultaneously the cumulative composition of our sub-conscious mind too automatically changes.

It is clear from the above discussion that if we desire that our sub-conscious mind becomes pure, and we remain protected from the 'ja/m', then every moment, every second we should put into our 'Divine Computer' in the sub-conscious mind, positive and sublime thoughts or through virtuous actions plant data that is filled with spiritual hue and virtues so that the tint of our sub-conscious mind transforms and continues to cleanse itself and become pure.

20.2 *The mind is defiled through association with sin. It is cleaned with the love of (God's) Name.* 4 M1

This tint of the sub-conscious mind is our character, our habit or our fate and no matter how tiny, how good or bad

ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਣਜਾਨੇ ਹੀ, ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਨਤੀਜਾ' (Consequences) ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

'ਹੁਣ' ਦੇ ਕਰਮ ਹੀ-ਅਗਲੇ 'ਪਲ' ਵਿਚ-ਪੂਰਬ ਕਰਮ' ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਸਾਡੇ 'ਧੁਰ ਕਰਮ' ਜਾਂ 'ਭਾਗ' ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹੇ ਗਾਤਿ ਕਮਾਇਅਤੇ ਸੋ ਆਇਓ ਮਾਥੇ ॥ [ਪੰਨਾ-461]

ਇਸ ਅੰਦਰਲੇ 'ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ, 'ਕੰਪਿਊਟਰ' [computer] ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, [process] ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ' ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ, ਅਨਜਾਣੇ [unconsciously] ਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ 'ਬੇ-ਖ਼ਬਰ ਅਤੇ ਅਵੇਸਲੇ' ਹਾਂ।

ਕੰਪਿਊਟਰ [electronic computer] ਵਿਚ date ਦੇਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਉਕਾਈ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ 'ਨਤੀਜਾ' ਹੀ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੇ 'ਰੱਬੀ ਕੰਪਿਊਟਰ' ਵਿਚ ਕਦੇ ਉਕਾਈ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ, ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਭੁੱਲ ਇਲਾਹੀ 'ਖੇਲ' ਹੈ ਜੋ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਆਪੋ ਹੀ [automatic] ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ' 'ਭਾਗ' ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਰ ਇਕ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਬਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ 'ਨਤੀਜਾ' ਸਾਨੂੰ ਅਵੱਸ਼ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੀ 'ਰੁਪਤ' ਇਲਾਹੀ 'ਪੇਰਵੀ' ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ [secret process] 'ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਚੇ-ਸੱਚ ਅਤੇ 'ਧਰਮ-ਨਿਆਇ' [perfect and just] ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਕਲੇਸ਼, ਕਿਸਮਤ, ਭਾਗ, ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ 'ਸਹੇੜੇ' ਵੇਠੇ ਹਨ।

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸ ਨ ਦੀਜੇ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ [ਪੰਨਾ-433]

ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਅਸੀਂ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ 'ਨਤੀਜੇ' ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੋ ਪਾਵਹਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਸਾ ਨਿਕਲੇ

ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰਾ ॥

[ਪੰਨਾ-449]

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਨਿਖੇੜਵਾਂ ਨਿਚੋੜ ਇਉਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

the thoughts or actions are, it (the tint of the sub-conscious mind) keeps changing without our knowledge and over a period of time we have to face the consequences.

Our current actions or deeds in the next moment become 'past deeds' which slowly become our fate or destiny.

21.1 *What man does by day and night that is recorded on his forehead (becomes his destiny)* 461M5

This internal computer of Divine Laws according to the Divine Will is processing data spontaneously and unconsciously. We are unaware and ignorant of this.

It is possible to forget or make a mistake, when feeding a date into the electronic computer, thus getting the wrong results, but the 'Divine Computer' in the sub-conscious mind, cannot forget or make a mistake because this is the unerring Divine Play, which automatically takes place within our being.

In this way the 'good or bad' destiny is spontaneously being made according to our every thought or deed. We have no choice but to face the consequences of this writ.

This whole secret process is taking place according the 'Will' which is 'perfect and just.'

That is why our pain / pleasure, torment, fate, destiny are (indeed the result of our) own doing.

21.2 *I have reaped what I sowed I cannot blame anyone.* 433

What ever the nature of the thoughts we put into our sub-conscious mind, we have to face their consequences.

21.3 *What ever is put into a vessel only that is available. What can the poor fellow do.*

449

The discerning essence of the above discussion can be (stated) as follows:-

1. ਸਾਡਾ ਅੰਤਿਮਕਰਨ ਹੀ 'ਗੁਪਤ ਪੁਲੀਸ' ਕਚਹਿਰੀ ਅਤੇ ਜੱਜ ਹੈ।
2. ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਜੋ 'ਹਵਾਜ਼' ਜਾਂ 'ਬਦਬੋ' ਨਿਕਲੀ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਫੈਸਲਾ [sentence] ਹੈ।
3. ਇਸ 'ਬਦਬੋ' ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ 'ਸਜ਼ਾ' ਭੁਗਤਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
4. ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਮਕਰਨ ਦੀ 'ਹਵਾਜ਼' ਜਾਂ 'ਬਦਬੋ' ਹੀ 'ਜਮ-ਰੂਪ' ਹੈ।
5. ਅੰਤਿਮਕਰਨ ਦੀ 'ਸਮੁੱਚੀ ਰੰਗਤ' ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਉ 'ਚਾਲ ਚਲਣ' ਜਾਂ 'ਭਾਗ' ਹੈ।
6. ਸਾਡੇ 'ਭਾਗ' ਸਾਡੇ-ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
7. ਚੰਗੇ ਉਤਮ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਭਾਗ' ਚੰਗੇ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਜਮਾਂ' ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
8. ਇਹ ਸਾਰੀ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਖੇਲ' ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ, ਅਦਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਕਚਹਿਰੀਆਂ; ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਭੇ' ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ 'ਕਰਮਾਂ' ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਏ, ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਭੁਗਤ ਕੇ' ਸਾਡੀ ਸੌਧ-ਸੁਧਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ 'ਸੰਕੋਚ' ਕਰੀਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ 'ਜਮਾਂ' ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ, ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ 'ਲਾਭਵੰਦ' ਹੈ। ਅਤੇ ਸਾਡੀ 'ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ 'ਹੋੜਦਾ' ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਠੇਗੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

The whole system of Police, judiciary and jail is meant to serve as:—

Preventive
Deterrent
Punitive
Corrective
Reformative

1. Our subconscious mind is the 'secret police', court house, and the judge.
2. Whatever 'odour' or 'stench' that comes out of it that is its sentence.
3. According to this stench we have to face the sentence.
4. This 'odour' or 'stench' of the subconscious mind is the form the ja/m takes
5. The hue or tint of the subconscious mind is the one that becomes our habit, character or our destiny.
6. Our destiny keeps changing according to our good - bad thoughts or deeds.
7. Through positive lofty thoughts we can help create for ourselves a positive destiny and be saved from the sentence of the ja/ms
8. This entire play of the Divine Will is operating intrinsically, unnoticed and secretly.

The police, courtrooms and jails have been made so that through their fear we can distance ourselves from negative deeds and in the event of a mistake being made our rehabilitation can take place after the sentence, so that in future we will hesitate before getting involved in negative deeds. In this way the whole arrangement of the 'ja/ms' intrinsically is for our benefit. It is for our own good because it keeps us away from bad deeds and protects us from the harassment of the ja/m.

The whole system of Police, judiciary and jail is meant to serve as:-

Preventive
Deterrent
Punitive
Corrective
Reformative

Measures to change & transform our depraved mind & to make us better and ideal citizens. However, the underlying esoteric principle, behind all these esoteric and secret process is Divine kindness, compassion, Love and grace of GOD for His 'prodgal sons.'

ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਬੱਚਾ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਭੇ-ਭਾਵਨੀ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਾਪ ਹੀ 'ਜਮ' ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਸੋਧਨ ਲਈ' ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਖ਼ਤੀ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਬੱਚੇ ਦਾ ਅਤਿ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਨਿੱਘਾ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਸੋਧਨ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ' ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਬੱਚੇ ਉਤੇ 'ਸਖ਼ਤੀ' ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਲਾਹੀ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੀ, ਆਪਣੇ ਬਿਗੜੇ-ਤਿਗੜੇ, ਭੁੱਲੇ-ਭਟਕੇ, 'ਬਾਗੀ' ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ' ਅਤੇ 'ਘੜਾਈ' ਲਈ, ਆਪਣੀ 'ਹੁਕਮ' ਰੂਪੀ 'ਸਕਤੀ' ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਜਮ' ਦੇ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ, ਵਰਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ 'ਖੇਲ-ਅਖਾੜੇ' ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ, 'ਅਤਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਰਖ' 'ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ' ਦਾ, ਸਾਡੇ ਭੁਲੜ ਜੀਵਾਂ ਲਈ, 'ਗੁੱਝੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ, ਅਤਿ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਨਿੱਘਾ ਪਿਆਰ, ਕਈ ਰੂਪਾਂ, ਰੰਗਾਂ, ਰੇਖਾਂ 'ਚੋਜ-ਵਿਭਾਨੀ', ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਦੁਖ-ਦਾਰੂ' ਹੋ ਕੇ ਸਾਡਾ 'ਭਲਾ' ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਭਲਾ ਹਮ ਭਲੋ ਨ ਜਾਨਹੁ ਤੁਮ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ॥

[ਪੰਨਾ--613]

ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ 'ਰੋਸ' ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ

These so called 'jams' OR 'yamas' are one of the numerous necessary principle in the vast Drama of the Divine Cosmos. They are our reformers and benefactors 'in disguise' from

Measures to change and transform our depraved mind and to make us better and ideal citizens. However, the underlying esoteric principle, behind all these esoteric and secret process is Divine kindness, compassion, Love and Grace of God for His 'prodgal sons'.

The father and mother love their children but when the child frees himself from the fear and faith of the parents and does what he or pleases, then the parents assume the form of ja/m impose a punitive sentence to correct him. Behind this harsh sentence, deep down in the heart of the parents they have intense- warm love for the child. To correct the child and prevent him/her from going astray, the parents have to use a certain measure of harshness.

It is clear from this that that our Spiritual Father-Mother too, has to use the power of His Will in the many forms of ja/ms, according to our deeds/actions, to correct and rehabilitate His prodigal children who have gone astray or lost. In this way behind the facade (mask) of 'play arena', secretly, the supreme love, the manifestation of love, the Eternal Lord's profound and warm love is operating in many forms, hues and wondrous ways for the sake of our way-word beings, thus administering the dose of difficulties as the medicine, for our good.

You (O Lord) do good, but I do not know this goodness. You are forever and ever benevolent. 613

But we only keep on complaining and showing our grievance.

These so called ja/ms or yamas are one of the numerous necessary principles in the vast Drama of the Divine Cosmos. They are our reformers and benefactors in disguise from

the unseen world, created for the good, and should therefore be understood, appreciated and tolerated with grace, rather than blaming, hating and obhoring them.

ਅਸੀਂ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਭੇੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਜਮਾਂ' ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਸਾਡੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਚੁੱਚੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨੀਵੀਆਂ ਚੁੱਚੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੀ 'ਕੁਸਗਤ', ਤੋਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ' ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਕਰਮ-ਹਉਮੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਤੇ ਪਲਦੇ ਹਨ। 'ਹਉਮੇ', ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਤਲ ਦਾ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ' ਹੈ।

'ਮਾਇਆ-ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਜਾਂ 'ਭੁੱਲ' ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਭੁੱਲ' ਹੀ 'ਜਮਾਂ' ਦੇ ਵਸ ਪੈਣ ਦਾ 'ਮੁਢਲਾ' ਕਾਰਣ ਹੈ।

ਹਉਮੇ ਦੇ ਭਰਮ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਵਿਚ ਹੀ 'ਜਮਾਂ' ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ।

'ਨਾਮ' ਦੀ 'ਰੋਸ਼ਨੀ' ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਹਉਮੇ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ 'ਹਨੇਰ' ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਹਉਮੇ ਹੈ, ਉਥੇ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਹਉਮੇ ਨਾਵੇਂ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

[ਪੰਨਾ-560]

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਭੁਲਣਾ ਜਾਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੋ ਲਾਗੁ

ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-383)

ਭਰਮੇ ਭੁਲਾ ਫਿਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮਰਿ ਜਨਮੇ ਜਮ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-560)

the unseen world, created for the good, and should therefore be understood, appreciated and tolerated with grace, rather than blaming, hating and abhorring them.

Through base and bad deeds or actions we place ourselves at the mercy of the ja/m.

The base deeds or actions are the result of our degraded inclination.

The degraded inclinations have been created from the tint of our subconscious and the negative social connections.

The subconscious is created from our previous deeds and thoughts.

Degraded thoughts or deeds emerge and thrive from the darkness of egotism.(self-centredness).

Egotism (self-centredness) is the doubt ridden fallacy of the three attributes of worldliness (prevalent in man's nature).

Maya or illusion of worldliness emerges from the non presence or non-remembrance of the Infinite Lord

That is why the non-remembrance of the Infinite Lord is the main cause of being at the mercy of ja/m.

It is in the doubt ridden fallacy of the darkness of egotism (self-centredness) that ja/ms flourish.

It is only with the illumination of the Naam that one can get rid of the doubt ridden fallacy of egotism.

Wherever there is egotism, the illumination of Naam cannot take place.

1 *Egotism is against Naam. The two cannot exist in one place.* 560

By forgetting or turning away from God is like placing oneself at the mercy of ja/m.

2 *Forgetting the Transcendent Lord, all sorts of illnesses are contracted. Those who turn their backs on the Lord shall be separated from Him and consigned to reincarnation, over and over again.* 135M5

3 *If I forget You, then everyone becomes my enemy. When You come to mind then they serve me.* 383M5

4 *Deluded by doubt, the world wanders around. It dies, and is born again, ruined by the Messenger of Death.* 560M3

ਸਾਕਤ ਹਰਿਰਸ ਸਾਦੁ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਕੰਡਾ ਹੇ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਚਲਹਿ ਚੁਭੇ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ

ਜਮ ਕਾਲ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ 13)

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਰੇਤੁ ਹੈ, ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਏਹ ਜਮ ਕੀ ਸਿਰਕਾਰ ਹੈ ਏਨਾ ਉਪਰਿ ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਕਰਾਰਾ ॥

ਮਨਮੁਖ ਜਮ ਮਗਿ ਪਾਈਅਨਿ ਜਿਨ ਦੁਜਾ ਭਾਉ ਪਿਆਰਾ ॥

ਜਮਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਨਿ ਕੋ ਸੁਣੈ ਨ ਪੁਕਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-513)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਮ ਦੀ ਬਾਬਤ ਬਿਆਨ, ਤਾੜਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

1. "ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ" ਦਾ ਅਟੱਲ ਅਸੂਲ, ਸਿਰਫ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਹੀ 'ਦੁਤੀਆ ਭਾਉ' (duality) ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ 'ਇਕਸਾਰਤਾ', 'ਸਹਿਜ' ਦੀ ਬਜਾਇ, ਹਰ ਇਕ 'ਤੱਤ' ਦੀ ਜੋੜੀ, ਦੁਤੀਆ ਭਾਉ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ :—

ਚਾਨਣ ਹਨੇਰਾ

ਪੁੰਨ-ਪਾਪ

ਸੁਖ-ਦੁਖ

ਸੁਰਗ-ਨਰਕ

ਦੇਵਤੇ-ਜਮ

ਪਿਆਰ-ਘਿਰਨਾ

ਠੰਡਾ-ਤੜਾ

ਇਸ 'ਦੁਤੀਆ-ਭਾਉ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਜਮ' ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

2. ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਨਾ ਕੋਈ 'ਪਾਪ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ 'ਜਮ' ਦੀ

1 *The more they walk away, the deeper it pierces them, and the more they suffer in pain, until finally, the Messenger of Death smashes his club against their heads.* 13M4

2 *Emotional attachment to Maya, lust, anger and egotism are demons. Because of them, mortals are subject to death; above their heads hangs the heavy club of the Messenger of Death. The self-willed manmukhs, in love with duality, are led onto the path of Death. In the City of Death, they are tied up and beaten, and no one hears their cries.* 513M3

Before understanding or internalising information, warning or the aim about ja/m as it appears in Gurbani, it is necessary to again recollect and re-emphasis the points made below.

1. The unalterable principle "What I sow is what is reap" is only applicable within the framework of the realm of the three worldly attributes because duality (as opposed to unity) can only operate in the realm of the three worldly attributes in which, in place of Divine unity, equipoise (balance), duality operates in every essence as pairs.

As in

light -darkness

virtue - sin

comforts - difficulty

heaven - hell

demi-Gods - ja/m

love - hatred

cold - hot

It is only by coming out of this duality that we can protect ourselves from ja/m.

2. In the subtle Divine World there is neither sin nor is there a need for ja/m

ਲੋੜ ਹੈ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਇਕੋ-ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਥਾਈਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ :—

ਕਿਸ ਨੋਂ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥ (ਪੰਨਾ-475)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਆਪੇ ਹੋਵੇ ਚੋਲੜਾ ਆਪੇ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-23)

3. ਹਉਮੈ ਦੇ ਭ੍ਰਮ ਭੁਲਾਵੇ-ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ 'ਫਿਸਲ' ਕੇ, ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
4. ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, 'ਸੰਗਤ' ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।
5. ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ 'ਮਨ' ਹੀ ਅਸਲੀ 'ਮੁਜਰਮ' ਜਾਂ 'ਦੋਸ਼ੀ' ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਸਜਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ-ਨੀਵੇਂ ਮਨ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
6. ਨੀਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਜਾਂ 'ਪਾਪਾਂ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਜ਼ਮਾਂ' ਦੇ ਵੱਸ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ।
7. ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਵੀਂਆਂ ਮਾਇਕੀ ਭੁੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਵੱਸ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੁਲਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੇ ॥

ਭੁਖ ਵਿਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਾਵੇ ॥ (ਪੰਨਾ-98)

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾ ਸੇਵਾ ॥

(ਪੰਨਾ-383)

ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਦੂਜੇ ਲਾਗੇ

ਤੇ ਸਾਕਤ ਨਰ ਜਮਿ ਘੁਟੀਐ ॥

(ਪੰਨਾ-170)

8. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ 'ਭੁਲਣ' ਨਾਲ ਹੀ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪਈਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸੁ ਖਸਮੁ ਨਾ ਆਵੇ ਚਿਤਿ ਤਿਸੁ ਜਮੁ ਭੰਡੁ ਦੇ ॥ [ਪੰਨਾ-964]

ਭਰਮੇ ਭੁਲਾ ਵਿਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮਰਿ ਜਨਮੇ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥ [ਪੰਨਾ-560]

In that place the one and only Primal Creator, God, is all engulfing and operating everywhere.

26.1 *Unto whom should we speak, O Nanak, when He Himself is all-in-all?*

475M2

26.2 *He Himself is the Enjoyer, and He Himself is the Enjoyment. He Himself is the Ravisher of all.*

He Himself is the Bride in her dress, He Himself is the Bridegroom on the bed.

23M1

3. It is through the doubt ridden fallacy of egotism (self-centredness) that we get 'edged out' from the Divine World and land into the world of the three attributes
4. In the world of the three attributes we perform deeds according to the 'society' we keep and the 'tint' of our the mind and thereby bear the resultant consequences.
5. That is why our mind is the one who is the real culprit or criminal, not the body. But the body invariably has to face the sentence because the body is in the company of the depraved (negative) mind.
6. Through depraved deeds or sins we fall prey to the ja/m and bear the sentence.
7. Through our depraved worldly inclinations we get caught in the worldly attachment and through this we forget the Infinite Creator.

26.3 *They forget the Lord, and they suffer in pain. Afflicted with hunger, they run around in all directions.*

98M5

26.4 *If I forget You, then everyone becomes my enemy. When You come to mind, then they serve me.*

383M5

26.5 *O my mind, without the Naam, the Name of the Lord, and attached to duality, those faithless cynics are strangled by the Messenger of Death.*

170M4

8. It is by forgetting the Lord Waheguru that we become prey (victim) of the ja/m.

26.6 *One who does not remember his Lord and Master, is punished by the Messenger of Death.*

964M5

26.7 *Deluded by doubt, the world wanders around. It dies, and is born again, ruined by the Messenger of Death.*

560M3

ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰ ਸਹਹਿ ਜਮ ਦੁਖ ॥ [ਪੰਨਾ-226]

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰ ॥
ਨਾਨਕ ਜਮਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨ੍ਹੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰ ॥

[ਪੰਨਾ-1247]

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ॥

ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੈ ਕਾਮੁ ॥ [1186]

9. 'ਜਮ' ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ
'ਭੁਲ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ 'ਯਾਦ' ਵਿਚ ਆਈਏ :--

ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥ [ਪੰਨਾ-889]

ਨਾਮੁ ਲੇਤ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥ [ਪੰਨਾ-1142]

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੰਤਿਆ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ਜਮਕਾਲੁ ॥ [ਪੰਨਾ-457]

10. 'ਯਾਦ' ਵਿਚੋਂ ਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਬੜੀ ਸੌਖੀ 'ਜੁਗਤ' ਦੱਸੀ ਹੈ ।

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ [ਪੰਨਾ-12]

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ॥

ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਲਹਾਤੀ ॥ [ਪੰਨਾ-88]

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਖੋਵੈ ॥ [ਪੰਨਾ-264]

ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ ॥

[ਪੰਨਾ-670]

ਏਕੁ ਧਿਆਈਐ ਸਾਧ ਕੇ ਸੰਗਿ ॥

ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਰੰਗਿ ॥

[ਪੰਨਾ-900]

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇ ਸਦ ਕਾਮ ॥

[ਪੰਨਾ-286]

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

[ਪੰਨਾ-262]

ਕਵਨ ਸੰਜੋਗ ਮਿਲਉ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨੇ ॥

ਪਲੁ ਪਲੁ ਨਿਮਖ ਸਦਾ ਹਰਿ ਜਪਨੇ ॥

[ਪੰਨਾ-806]

27.1 *Forgetting the Naam, you shall have to endure the pain of death.* 226M1

27.2 *Those who forget the Naam and do other things, O Nanak, will be bound and gagged and beaten in the City of Death, like the thief caught red-handed.* 1247M3

27.3 *O my mind, how can you forget the Lord's Name? When the body perishes, you shall have to deal with the Messenger of Death.* 1186M9

9. There is only one way to escape from the ja/m and that is, once again we come out of the state of 'forgetfulness' of the Infinite Creator get into the state of 'remembrance'.

27.4 *Remembering the Lord in meditation, the Messenger of Death will not touch you.* 889M5

27.5 *Repeating the Naam, the Messenger of Death does not draw near.* 1142M5

27.6 *If you chant the Naam, the Name of the Lord, Har, Har, the Messenger of Death will have nothing to say to you.* 457M5

10 To come into (the state of) remembrance, our Guru Baba has given us a very simple method.

27.7 *Meet the society of the holy sangat-congregation- and chant only the Naam.* 12M5

27.8 *Chant the Name of the Lord, Har, Har, O my mind; meditating on it, all sins and misdeeds shall be erased.* 88M3

27.9 *The Name of the Lord erases millions of sins.* 264M5

27.10 *Millions of sins are eradicated in an instant when, as Gurmukh, one contemplates the Naam, the Name of the Lord.* 670M5

27.11 *Meditate on the One Lord in the Saadh Sangat, the Company of the Holy. Sins are erased, through the love of the Naam, the Name of the Lord.* 900M5

27.12 *While standing up, sitting down and sleeping, the Naam, says Nanak, is forever the occupation of God's humble servant.* 286M5

27.13 *Meditate, meditate, meditate in remembrance of Him, and find peace. Worry and anguish shall be dispelled from your body.* 262M5

27.14 *What blessed destiny will lead me to meet my God? Each and every moment and instant, I continually meditate on the Lord.* 806M5

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਜਮਾਂ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾਏ ਅਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ—

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਚੇਤੇ ਨਾਹੀ ॥
ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਧਾ ਦੁਖ ਸਹਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-111)

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ
ਤਿਤੁ ਵੇਲੇ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ ਖਲੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੋਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-134)

ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ ॥
(ਪੰਨਾ-135)

ਚਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੁਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮੁ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥
(ਪੰਨਾ-155)

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਿਨਿ ਮਨਿ ਨ ਆਰਾਧਾ ॥
ਚੋਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾ ॥ (ਪੰਨਾ-240)
ਮਹਾ ਬਿਖਮੁ ਜਮ ਪੰਥੁ ਦੁਹੋਲਾ ਕਾਲੁਖਤ ਮੋਹ ਅੰਧਿਆਰਾ ॥
(ਪੰਨਾ-443)

ਜਮਪੁਰਿ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰੁ ਮਹਾ ਗੁਬਾਰੁ ਨਾ ਤਿਥੈ ਭੇਣ ਨ ਭਾਈ ॥
(ਪੰਨਾ-584)

ਨਾਨਕ ਨਾਵਹੁ ਘੁਬਿਆ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਭੁ ਜਾਇ ॥
ਜਮ ਦਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਬਹੁਤੀ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-638)

ਪਾਖੰਡਿ ਕੀਨੈ ਜਮੁ ਨਹੀ ਛੋਡੈ ਲੈ ਜਾਸੀ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥
(ਪੰਨਾ-910)

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਪਵਹਿ ਖਿਆਲੀ ॥
ਜਮਪੁਰਿ ਫਾਸਹਿਗਾ ਜਮਜਾਲੀ ॥ (ਪੰਨਾ-993)

In Gurbani we have been threatened and warned about 'ja/ms' in the following way-

28.1 *Being in love with Maya, they do not think of the Lord. Bound and gagged in the City of Death, they suffer in terrible pain.* 111M3

28.2 *On that day when the body perishes—at that time, she becomes a ghost. The Messenger of Death seizes and holds her, and does not tell anyone his secret. And her loved ones—in an instant, they move on, leaving her all alone. She wrings her hands, her body writhes in pain, and she turns from black to white. As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma.* 134M5

28.3 *Those who lack the Company of the Holy, remain all alone. Their pain never departs, and they fall into the grip of the Messenger of death.* 135M5

28.4 *In this way, the temple is being demolished; the body is being plundered, and the soul-bride, left all alone, is captured. Death strikes her down with his rod, the shackles are placed around her neck, the five have now left.* 155M1

28.5 *One whose mind does not contemplate the Name of the Lord: is bound like a thief, in the City of Death.* 240M5

28.6 *The path of Death is very arduous and painful; it is stained with the darkness of emotional attachment.* 443M4

28.7 *In the City of Death, there is pitch darkness and huge clouds of dust; neither sister nor brother is there.* 584M3

28.8 *O Nanak, forsaking the Name, he loses everything, in this world and the next. He is bound and gagged at the door of the Messenger of Death.* 638M3

28.9 *The Messenger of Death does not give up on those who practices hypocrisy; they are dragged away in disgrace.* 910M3

28.10 *You are distracted by thoughts of Maya and worldly attachment. In the City of Death, you will be caught by the noose of the Messenger of Death.* 993M1

ਸਾਕਤ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ ਨ ਚੁਕੈ ॥
ਜਮ ਕਾ ਡੰਡ ਨ ਕਬਹੂ ਮੁਕੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1030)

ਮਨਮੁਖੁ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵਿਗੁਤਾ ॥
ਅੰਤਰਿ ਲੋਭੁ ਭਉਕੈ ਜਿਸੁ ਕੁਤਾ ॥
ਜਮਕਾਲ ਤਿਸ ਕਦੇ ਨ ਛੋਡੈ ਅੰਤ ਗਇਆ ਪਛਤਾਈ ਹੋ ॥

(ਪੰਨਾ-1046)

ਦਿਸੰਤਰੁ ਭਵੈ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀ ਭਾਲੇ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬਧਾ ਜਮ ਕਾਲੇ ॥
ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਕਬਹੂ ਨ ਤੁਟੈ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਭਰਮਾਇਦਾ ॥

(ਪੰਨਾ-1060)

ਮਨਮੁਖ ਫਿਰਹਿ ਸਦਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵਹਿ ॥
ਜਮ ਕਾ ਜੇਵੜਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੋ ॥ (ਪੰਨਾ-1053)

ਹਉਮੈ ਕਰਦਿਆ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਆਗੈ ਮੋਹੁ ਨ ਚੁਕੈ ਮਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਜਮਕਾਲੁ ਲੇਖਾ ਲੇਵੈ ਜਿਉ ਤਿਲ ਘਾਣੀ ਪੀੜਾਇਦਾ ॥

(ਪੰਨਾ-1063)

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਏ ॥
ਬਹੁ ਸੈਕਟ ਜੋਨੀ ਭਰਮਾਏ ॥
ਜਮ ਕਾ ਜੇਵੜਾ ਕਦੇ ਨ ਕਾਟੈ ਅੰਤੋ ਬਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-1068)

ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ਨ ਬੁਝਈ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਮ ਖੜਗੁ ਕਲਖਾ ॥
(ਪੰਨਾ-1087)

ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਮਨਮੁਖ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ ॥
ਅਉਖੇ ਹੋਵਹਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1129)

ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ॥
ਤਨੁ ਬਿਨਸੈ ਜਮ ਸਿਉ ਪਰੇ ਕਾਮੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1186)

ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਨਿਮਖ ਨ ਸਿਮਰਿਓ
ਜਮ ਕੰਕਰ ਕਰਤ ਖੁਆਰ ॥ (ਪੰਨਾ-1223)

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਮੋਹੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਆ ॥
ਜਮ ਦਰਿ ਬਧੋ ਮਾਰੀਅਹਿ ਭਰਮਹਿ ਭਰਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1238)

29.1 *The faithless cynic is not rid of his fear of death. The Messenger of Death's club is never taken away.* 1030M1

29.2 *The self-willed manmukh indulges in slander, and is ruined. The dog of greed barks within him. The Messenger of Death never leaves him, and in the end, he leaves, regretting and repenting.* 1046M3

29.3 *Man wanders through foreign lands, but does not look within himself. Attached to Maya, he is bound and gagged by the Messenger of Death. The noose of death around his neck will never be untied; in the love of duality, he wanders in reincarnation.* 1060M3

29.4 *The self-willed manmukhs wander around forever, acting blindly. Death has strung his noose around their necks.* 1053M3

29.5 *Acting egotistically, one loses his life. Even in the world hereafter, emotional attachment to Maya does not leave him. In the world hereafter, the Messenger of Death calls him to account, and crushes him like sesame seeds in the oil-press.* 1063M3

29.6 *The blind, self-willed manmukh acts blindly. He is in terrible trouble, and wanders in reincarnation. He can never snap the noose of Death, and in the end, he suffers in horrible pain.* 1068M3

29.7 *The blind and ignorant do not understand, that the sword of death is hanging over their heads.* 1087M3

29.8 *Without the Name, the self-willed manmukhs go to the City of Death. They suffer in pain and endure beatings.* 1129M3

29.9 *O my mind, how can you forget the Lord's Name? When the body perishes, you shall have to deal with the Messenger of Death.* 1186M9

29.10 *He does not meditate in remembrance on the Lord, even for an instant, and so the Messenger of Death makes him suffer.* 1223M5

29.11 *Love and attachment to children and spouse is total misery and pain. He is gagged and bound at the door of the Messenger of Death; he dies, and wanders lost in reincarnation.* 1238M1

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੋਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਏਕੁ ਜੁ ਸਾਧੂ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਓ ਤਿਨ੍ਹ ਲੀਆ ਅੰਚਲਿ ਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-1368)
 ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਣ ਲਈ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼
 ਦਿਤੇ ਹਨ :

ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਹੋਈ ॥ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸੇਵੇ ਕੋਈ ॥
 ਜਮ ਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨੈੜਿ ਨ ਆਵੈ ਮਹਲਿ ਸਚੈ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥
 (ਪੰਨਾ-1063)

ਸੰਤਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈਐ ॥ ਜਿਣੁ ਜਮ ਕੈ ਪੰਥਿ ਨ ਜਾਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-132)
 ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖ ਡੇਰਾ ਦਹੈ ॥
 ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ-182)

ਸਾਧਸੰਗਿ ਕੀਰਤਨ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਜਮ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਆਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-197)
 ਪ੍ਰਭ ਸੇਵਾ ਜਮੁ ਲਗੈ ਨ ਨੇਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-197)
 ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਰਾਤੇ ਜਮ ਕੀ ਨਹੀ ਝਾਸ ॥ (ਪੰਨਾ-201)

ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੈੜਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ਸੁਖੁ ਨਾਨਕ ਸਰਣੀ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ 624)
 ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਨ ਕਉ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਜੋ ਇਕ ਮਨਿ ਧਿਆਵਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ 248)

ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਖੁ ਜਮੁ ਨਸੈ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸਿਮਰਨਿ ਨਹੀ ਜਮੁ ਝਾਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-263)
 ਜੋ ਭੁਧੁ ਸਚੁ ਸਲਾਹਦੈ ਤਿਨ ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੈੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-302)
 ਭੇਟਣ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਜਮਪੁਰਿ ਨਹ ਜਾਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-456)
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੰਤਿਆ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ਜਮਕਾਲੁ ॥ (ਪੰਨਾ-457)

ਨਾਨਕ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜੋ ਮਨਿ ਚਿਤਿ ਕਰੇ
 ਤਿਸੁ ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੈੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-515)
 ਨਾਲਿ ਨਰਾਇਣੁ ਮੇਰੇ ॥ ਜਮ ਦੂਤੁ ਨ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-630)
 ਭਗਤਾ ਨੇ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਕਾਲੁ ਨ ਨੇੜੈ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-637)
 ਰਵਿਦਾਸ ਜਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ॥ ਸੋਹਿ ਜਮ ਸਿਉ ਨਾਹੀ ਕਾਮਾ ॥ (ਪੰਨਾ-659)
 ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਜਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-682)
 ਅਨਾਥਾ ਨਾਥ ਭਗਤ ਭੈ ਮੋਟਨ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਜਮਦੂਤ ਨ ਭੋਟਨ ॥ (ਪੰਨਾ-760)
 ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਜਮ ਪੰਥੁ ਸਾਧੇ ਦੁਖੁ ਨ ਵਿਆਪੇ ਕੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-780)

- 30.1 *Kabeer, Death's club is terrible; it cannot be endured. I have met with the holy man; he has attached me to the hem of his robe.* 1368Bh.Kabir
 To escape from ja/m, Guru Baba Ji has given (some) very simple ways and advice:
- 30.2 *By perfect destiny, one serves the Guru. If God grants His Grace, then one serves. The Messenger of Death cannot even approach him, and in the Mansion of the True Lord's Presence, he finds peace.* 1063M3
- 30.3 Join the Society of the Saints, and you shall not have to go down the path of Death. 132M5
- 30.4 *Remembering Him in meditation, the home of sorrow is abolished. Remembering Him in meditation, the Messenger of Death shall not touch you.* 182M5
- 30.5 I have obtained the reward of the Kirtan of the Lord's Praises, in the Saadh Sangat, the Company of the Holy.
 I no longer have to gaze upon the way of death. 197M5
- 30.6 *Serving God, the Messenger of Death will not even approach you.* 197M5
- 30.7. One who is attuned to the Lord, shall not be burned in the fire. 201M5
- 30.8 *The Messenger of Death does not come near him. In the Lord's Sanctuary, Nanak has found peace.* 623M5
- 30.9 The Messenger of Death cannot touch those who meditate on You single-mindedly. 248M5
- 30.10 *Remembering God, the pain of death is dispelled. In the remembrance of God, there is no fear of death.* 263M5
- 30.11 The Messenger of Death does not even approach those who praise You, O True Lord. 302M4
- 30.12 *Meeting with the Saadh Sangat, the Company of the Holy, you shall not have to go to the City of Death.* 456M5
- 30.13 If you chant the Naam, the Name of the Lord, Har, Har, the Messenger of Death will have nothing to say to you. 457M5
- 30.14 *O Nanak, one who chants Waaho! Waaho! with his heart and mind — the Messenger of Death does not approach him.* 515M3
- 30.15 The Lord is always with me. The Messenger of Death does not approach me. 630M5
- 30.16 *The Messenger of Death cannot touch Your devotees; death cannot even approach them.* 637M3
- 30.17 Ravi Daas chants the Lord's Name; he is not concerned with the Messenger of Death. 659Bh.Ravidas
- 30.18 *Remembering, remembering God, his Lord and Master in meditation, the Messenger of Death does not approach him.* 682M5
- 30.19 Master of the masterless, Patron of the forlorn, Eradicator of fear of His devotees. In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, the Messenger of Death cannot even touch them. 760M5
- 30.20 *Worshipping the Lord in adoration, the Path of Death is overcome, and no pain or suffering will afflict you.* 780M5

ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਤਾ ਕੇਸੀ ਭੀੜ ॥
 ਹਰਿ ਸੇਵਕ ਨਾਹੀ ਜਮ ਪੀੜ ॥ (ਪੰਨਾ-802)
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਪਹਿ ਜਨ ਨਾਮ ॥
 ਤਾਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਜਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-806)
 ਉਚਰਤ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਜਸੁ ਦੂਰ ਤੇ ਜਮੁ ਭਾਗੇ ॥ (ਪੰਨਾ-817)
 ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਸਦਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤਿਸੁ ॥ (ਪੰਨਾ-854)
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ-889)
 ਜਿਸੁ ਤੁ ਆਵਹਿ ਚਿਤਿ ਤਿਸੁ ਜਮ ਨਾਹਿ ਦੁਖ ॥ (ਪੰਨਾ-960)
 ਜਮ ਦੁੜ ਤਿਸੁ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ॥
 ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1079)
 ਨਾਮੁ ਲੇਤ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ 1142)
 ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਜਮੁ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1146)
 ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਰਤੀ ਅੰਚ ਦੁਖ ਨ ਲਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-1155)
 ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਪਿ ਨਿਸੰਗ ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨ ਖਾਵਨੋ ॥ (ਪੰਨਾ-1323)
 ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਬੁਧਿ ਕਉ ਜਮੁ ਨ ਕਰੈ ਤਿਸਕਾਰ ॥
 ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਜਮੁਆ ਸਿਰਜਿਆ ਸੁ ਜਪਿਆ ਪਰਵਿਦਗਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-1371)
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਜੁ ਹਰਿ ਮਨਾ ਪਰਹਿ ਨ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥ (ਪੰਨਾ-1426)
 ਜਿਹਥਾ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਹੁ ਕਰਨ ਸੁਨਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਪਰਹਿ ਨ ਜਮ ਕੇ ਧਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-1427)
 ਜਿਥੇ 'ਹਨੇਰ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਓਥੇ ਹੀ ਮਫਰ, ਠੂੰਹੇ' ਸੱਪ ਆਦਿ, ਦੁਖਦਾਈ ਜੀਅ
 ਜੰਤ ਉਪਜਦੇ ਤੇ ਪਲਦੇ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦੀ 'ਹਨੇਰੀ ਦੁਨੀਆ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਤੇ,
 ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਹਿਰੀਲੇ 'ਫੰਗ' ਸਹਾਰਨੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਂ 'ਰੱਬ' ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ
 ਕੇ, 'ਮਾਇਕੀ ਹਨੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ' ਯਾਨੀ 'ਰੱਬ ਦੀ ਭੁਲ' ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ
 ਹਨੇਰ ਰੁਪੀ'-ਮਾਇਕੀ 'ਜਮਾਂ' ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ 'ਜਮਾਂ' ਦੀ
 ਸਰਕਾਰ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਚੀਰੇ ਯਾ 'ਲੇਖੇ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ
 'ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਠੰਗੇ', ਜੀਉਂਦੇ
 ਭੀ, ਅਤੇ ਮਰ ਕੇ ਭੀ, ਸਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਸਭੁਕੇ ਜਮ ਕੇ ਚੀਰੇ ਵਿਚਿ ਹੈ, ਜੇਤਾ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ॥
 ਹੁਕਮੀ ਹੀ ਜਮੁ ਲਗਦਾ ਸੋ ਉਬਰੈ ਜਿਸੁ ਬਖਸੈ ਕਰਤਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-851)

- 31.1 When God comes into my consciousness, what misfortune can strike me? The Lord's servant does not suffer pain from the Messenger of Death. 802M5
- 31.2 *Says Nanak, the humble devotees chant the Naam, the Name of the Lord. The Messenger of Death does not even approach them.* 806M5
- 31.3 Chanting the Glorious Praises of the Lord of the Universe, the Messenger of Death runs far away. 817M5
- 31.4 *With every breath and morsel of food, the Lord abides in their minds forever, and the Messenger of Death cannot even see them.* 854M3
- 31.5 Remembering the Lord in meditation, the Messenger of Death will not touch you. 889M5
- 31.6 *One who is conscious of You does not suffer at the hands of the Messenger of Death.* 960M5
- 31.7 The Messenger of Death does not even approach that person who sings the Kirtan of the Lord's Praises in the Saadh Sangat, the Company of the Holy. 1079M5
- 31.8 *Repeating the Naam, the Messenger of Death does not draw near.* 1142M5
- 31.9 In the Realm of the Saints, the Messenger of Death cannot touch the mortal. 1146M5
- 31.10 *The Messenger of Death cannot even touch the humble Saints; it does not cause them even an iota of suffering or pain.* 1155M3
- 31.11 Whoever chants and meditates in the Saadh Sangat, the Company of the Holy, shall undoubtedly escape being consumed by the Messenger of Death. 1323M5
- 31.12 *Kabeer, the Messenger of Death shall not compromise my understanding. I have meditated on the Lord, the Cherisher, who created this Messenger of Death.* 1372Bh.Kabir
- 31.13 Says Nanak, meditate, vibrate upon the Lord, and you shall not be caught in the noose of death. 1426M9
- 31.14 *Vibrate with your tongue the Glorious Praises of the Lord of the Universe; with your ears, hear the Lord's Name. Says Nanak, listen, man: you shall not have to go to the house of Death.* 1427M9

Where there is darkness, dangerous life forms like mosquitoes, centipedes, snakes etc. tend to breed and flourish. By becoming a part of their 'world of darkness' it follows that we have no choice but to bear their poisonous bites.

In the same way when we leave the illumination of the Naam or the remembrance of God, and dwell in the 'darkness of worldly materialism' that is in the 'forgetfulness of God', then, we have to contend with jam's materialistic form of darkness. In so doing we come under the influence of the government of Ja/m and have to live under the cruelty or writ of the ja/m. The noose of death of the Ja/m falls round our neck resulting in us having to bear the blows not only while living and also when dead.

- 31.15 **Everyone, and all that has been created, is under the domination of Death. By the Hukam of the Lord's Command, Death seizes the mortal; he alone is saved, whom the Creator Lord forgives.**

ਮਾਇਆ ਮੌਹੁ ਪਛੇਤੁ ਹੈ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥
 ਇਹ ਜਮ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਏਨਾ ਉਪਰਿ ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਕਠਾਰਾ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਜਮ ਮੰਗਿ ਪਾਈਅਨਿ ਜਿਨ੍ਹ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਪਿਆਰਾ ॥
 ਜਮਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਨਿ ਕੋ ਸੁਣੈ ਨ ਪੁਕਾਰਾ ॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
 (ਪੰਨਾ-513)

ਸਾਡੀ ਇਹ ਤਰਸਯੋਗ ਅਧੋਗਤੀ ਤੇ ਦੁੱਢਕੇ, ਸਾਨੂੰ—

1. ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਂ ਦੀ 'ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ,
 2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਂ ਦੀ 'ਫਾਂਸੀ ਸਾਡੇ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲਈ,
 3. ਮਾਇਕੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ 'ਡੰਡ' ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ,
- ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਅਤੇ ਤਾਕੀਦੀ 'ਉਪਦੇਸ਼' ਇਉਂ ਦਿਤੇ ਹਨ :—
- 'ਜੇ ਮੁਕਤੁ ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਭਏ ਜਿਨ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜੀ
 ਤਿਨ ਤੁਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਂਸੀ ॥ (ਪੰਨਾ-11)
- ਏਕ ਉਪਰਿ ਜਿਸੁ ਜਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-281)
- ਤਿਸ ਕੀ ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਂਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-281)
- ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟੈ ॥ ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਜਮ ਤੈ ਫੁਟੈ ॥ (ਪੰਨਾ-296)
- ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ॥ ਜਮੁ ਲਜਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ-626)
- ਜੋ ਬੋਲਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਉ ਤਿਨ ਜਮੁ ਛਡਿ ਗਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-645)
- ਤੁਮਰੇ ਭਜਨ ਕਟਹਿ ਜਮ ਫਾਂਸਾ ॥
- ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਗਾਵੈ ਰਵਿਦਾਸਾ ॥ (ਪੰਨਾ-659)
- ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਭਜੀਐ ਗੋਪਾਲੁ ॥ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੁਟੈ ਜਮ ਜਾਲੁ ॥ (ਪੰਨਾ-807)
- ਸੁਫਕੈ ਜਮ ਕੇ ਦੂਤ ਨਾਇ ਤੇਰੇ ਛਡਿ ਜਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-962)
- ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਜਨ ਸਾਚੇ ਕਾਟੇ ਜਮ ਕੇ ਫਾਂਸਾ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ-1053)
- ਨਾਮੁ ਸੁਣਤ ਜਮੁ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ ॥ (ਪੰਨਾ 1150)
- ਨਾਨਕ ਜਨ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਗਾਈ ਛੁਟਿ ਗਇਓ ਜਮਕਾ ਸਭ ਸੋਰ ॥ (ਪੰਨਾ-1265)
- ਅਫਰਿਓ ਜਮੁ ਮਾਰਿਆ ਨ ਜਾਈ ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਈ ॥
- ਸਬਦੁ ਸੁਣੈ ਤਾ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ ਮਤੁ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜੀਓ ਵੇਪਰਵਾਹਾ ਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ 1054)

ਇਹ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਵਸ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ 'ਮੰਦੇ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਦੁਖ
 ਭੋਗਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਲਾਹੀ ਮਾਰਗ ਵਾ ਸੁਖ ਮਾਨਣਾ ਹੈ ।

32.1 *Emotional attachment to Maya, sexual desire, anger and egotism are demons. Because of them, mortals are subject to death; above their heads hangs the heavy club of the Messenger of Death. The self-willed manmukhs, in love with duality, are led onto the path of Death. In the City of Death, they are tied up and beaten, and no one hears their cries. One who is blessed by the Lord's Grace meets the Guru; as Gurmukh, he is emancipated.* 513M3

Feeling compassion on our pitiable condition and wanting

1. To release us from the 'slavery of the government' of ja/ms,
2. To remove the noose of these ja/ms from our necks,
3. To protect us from the penalty of our worldly deeds,

our Guru has given us simple and firm advice as follows:-

- 32.2 They are liberated, they are liberated—those who meditate on the Lord. For them, the noose of death is cut away. 11M4
- 32.3. *One who places his hopes in the One Lord — the noose of Death is cut away from his neck.* 281M5
- 32.4 Millions of sins are erased, in the Company of the Holy. By the Grace of the Saint, one escapes the Messenger of Death. 296m5
- 32.5 *My mind is attached to the Lord's Name. The Messenger of Death has run away in shame.* 626M5
- 32.6 Those who chant the Name of the Lord, Har, Har, are passed over by the Messenger of Death. 645M3
- 32.7 *Meditating, vibrating upon You, the noose of death is cut away. To attain devotional worship, Ravi Daas sings to You, Lord.* 659Bh.Ravidas
- 32.8 In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, meditate, and vibrate upon the Lord of the Universe. Singing the Glorious Praises of the Lord, the noose of death is cut away .807M5
- 32.8 *Hearing Your Name, the Messenger of Death runs away.* 962M5
- 32.9 Those humble beings who serve the True Guru are true. He snaps the noose of death from around their necks. 1053M3
- 32.10 *Listening to the Naam, the Messenger of Death runs far away.* 1150M5
- 32.11 Servant Nanak sings the Kirtan of the Lord's Praises; the sound and fury of Death has totally gone away. 1265M4
- 32.12 *The invulnerable Messenger of Death cannot be killed. The Word of the Guru's Shabad prevents him from approaching. When he hears the Word of the Shabad, he runs far away. He is afraid that the self-sufficient Dear Lord will kill him.* 1054M3

Now it is up to us, whether we want to tread the 'path of sin' and suffer pain or we want to realise the joy of the Divine Path.

3. In the subtle Divine World there is neither sin nor is there a need for ja/m
In that place the one and only Primal Creator, God, is all engulfing and operating everywhere.

4. It is through the doubt ridden fallacy of egotism (self-centredness) that we get 'edged out' from the Divine World and land into the world of the three attributes

6. In the world of the three attributes we perform deeds according to the 'society' we keep and the 'tint' of our the mind and thereby bear the resultant consequences.

7. That is why our mind is the one who is the real culprit or criminal, not the body. But the body invariably has to face the sentence because the body is in the company of the depraved (negative) mind.

7. Through depraved deeds or sins we fall prey to the ja/m and bear the sentence.

8. Through our depraved worldly inclinations we get caught in the worldly attachment and through this we forget the Infinite Creator.

9. It is by forgetting the Lord Waheguru that we become prey (victim) of the ja/m.

10. There is only one way to escape from the ja/m and that is, once again we come out of the state of 'forgetfulness' of the Infinite Creator get into the state of 'remembrance'. 27

10 To come into (the state of) remembrance, our Guru Baba has given us a very simple method. pg 27

In Gurbani we have been threatened and warned about 'ja/ms'in the following way- pg 28

To escape from ja/m, Guru Baba Ji has given (some) very simple ways and advice: pg30